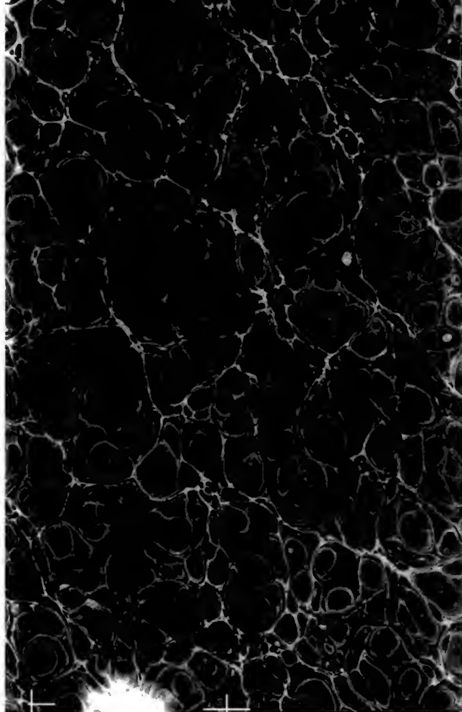
DE JUDICIO DUELLICO. VOM KAMPF-UND KOLBEN-GERICHTE. - FRANCOFURTI (USW.) 1732

Ephraim Gerhard

EPHRAIMI GERHARDI
Phil. & J. V. D. Aulæ ac Regim. Saxo - Vinarienſ.
Advoc. Ordin.

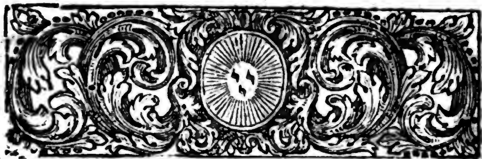
TRACTATIO JURIDICA
DE
JUDICIO DUELLICO
vulgo, Vom
Kampf- und Kolben-Gerichte,

Occaſione art. LXIII. L. I. jur. prov. Saxon.

FRANCOF. & LIPSIÆ. 1737.

PRÆFATIO.

AD LECTOREM.

QVamvis actum agere, Iliadaque post Homerum scribere videamur, qui materiam dudum ab aliis, quod videri posset, plane exhaustam argumenti loco selegerimus, tamen omnino nos spes non destituit, fore, ut nec hic labor fructu suo careat, nec omnia aliorum ingeniis debere dicamur. Sane, si de Scriptoribus, quicunque tandem sint, duellicis nostrum proferre licet judicium, alio atque alio quilibet instituto rem pertractavit. Sic qui ad Longobardorum inprimis mores atque eorum abrogationem per Pontifices factam respexerunt, vel etiam jus Romanum Quæstionibus eo pertinentibus applicare conati fuerunt, ex Italis & Gallis plerique sunt, e quibus mihi quidem videre licuit ANDR. ALCIATVM *de singulari certamine*, (qui liber partim Tractatibus Tractatuum, partim Tomo Operum Alciati III. insertus, tum etiam separatim Lugduni 1543. in 8. recusus est) LVCAM FLORONVM DE SOLORALO, *de probibitione duelli*, Venet. 1610. in 4. *Tractatum de Duello, in quo quicquid ab utroque*

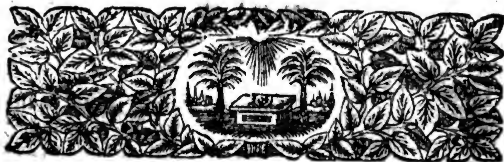
 jure,

jure, a Sacro Concilio Tridentino, a summis Pontificibus de duello sancitum est, præcipue vero Constit. Clementis VIII. Pontif. Max. accuratissime explicatur, auctore ALEXANDRO PEREGRINO, *Capuano, ex ordine Cler. Regul.* Venet. 1614. in 4. Pertinet huc maxime GREG. CARAFAE *de Monomachia seu duello, Opus Theologicum Morale*, Romæ, nitidissimis illud typis excudente Mascardo, 1647. in fol. Plures qui videre vult adeat, præter citatos in ipsa dissertatione, LIPENIVM *in Bibliotheca Iuridica* voce *Duellum*. Cæterum, quæ extant ea de re MIRANDVLANI, SALVARO, OLIVERII MARKANI, ANDR. STENGHELSTRVPII, VFFELMANNI, MVTII, FRIEDLIBII, aliorumque scripta, ea mihi aspicere nondum contigit; uti nec NICOL. VPTONI, Canonici Sarisburiensis, *de Studio militari* opera uti licuit, qui L. II. cap. 3. 4. 5. 6. 7. singularia multa duellorum continet. E Germanis maxime hic appellandus HENR. BOCERVS qui in tractatu *de bello & duello*, Tubingæ anno 1616. in 8. edit. L. II. cap. I. de duello judiciali, quamvis breviter tantum agit, cujus tamen tractatus de *jure pugnæ*, qui Tubingæ 1691. in 4. prodiit, ab illo plane non est diversus, sed mutato saltim titulo recusus. Idem eodem tempore negotium suscepit, AVG. VISCHERVS, in tractatibus duobus, quorum prior *de duello proviso*, alter *de improviso* audit, Jenæ 1617. in 8. qui tamen in eo censuram meretur, quod non suo sed alieno cortice navigaverit, dum Disput. IO. MICH. BEVTHERI *de duello* Argentorati 1609. habitam; integram de verbo

bo ad verbulum exſcripſit, nihilque præſtitit, niſi quod notis aliquibus autorumque, falſis licet plerumque, citatis auxerit, non quidem plane ſuppreſſo, obiter tamen tantum citato BEUTHERI nomine, ut taceam, quam minus apte ſupra dictorum hic veſtigia premens, jus Romanum fictis quæſtionibus circa ipſum pugnandi modum &c. applicando operam atque oleum perdiderit. Melioris notæ ſunt Diſcurſus Academici, hic hiſtorico politicus, alter moralis; quos tum ANDR. RIVINUS, *de Duello* anno 1649. tum IAC. THOMASIUS *de duellorum diverſi generis moralitate* 1671. Lipſiæ publicarunt. Propius tamen argumentum noſtrum tangit, elegans SAM. RACHELII tractatus *de Duellis*; quem inſtar diſputationis ſub Præſidio ERICI MAURITII habitæ ejusdem Opuſculis inſertum invenies; itemque CHRIST. EBELINGII *tractatus de provocatione ad judicium Dei*, Lemgov. 1609. in 4. qui integro capite tertio *de judicio duellico* agit. Nec non diſſertationes quatuor: prima LAUR. BANCKII, *de duellis eorumque natura & jure* Franequ. 1659. ſecunda M. EBERH. RUDOL. ROTHII, *de antiquiſſimo illo more, quo Veteres innocentiam ſuam per duella probare nitebantur*, in Gymnaſ. Ulmenſi anno 1678. tertia IOACH. IO. MADERI *de Duello, ut Ordalii quondam ſpecie*, Helmſt. 1679. quarta FRIDER. SCHRAGII, *de Monomachia*, Argentor. 1682. habitæ; quorum ſane conſpectus facile, ne hanc noſtram publicæ luci daremus, efficere potuiſſet. Nihilominus tamen haud veriti ſumus, & noſtrum hoc antiquitatis juridicæ ſpecimen,

quamvis de eadem materia, Tibi, benevole Lector, sistere: partim quod multa nobis relicta viderentur, quæ citatis autoribus indicta manserant, partim, quod moralitatem ejusdem, non ubique, uti decebat, expensam fuisse visum fuerit. Vbi tamen sanctæ testamur, nos minime immaturo novaturiendi zelo, aut auræ popularis captandæ gratia, sed solo rei inquirendæ studio eo adactos fuisse. Scilicet observabatur animo insignis ex antiquitatum Germanicarum studio capienda utilitas, quod uti communiter alias negligitur, ita sane non proletariam meretur industriam. Hinc cum hujus inprimis studii commendatorem, pro eo, quo in me est, favore, in Consultissimo Domino Præside habuerim, ipseque eo nova Speculatoris Saxonici pariter & Suevici, cui nunc operam impendit, editione allaboret, occasione textus dissertationi nostræ præfixi præsentem *de duello, ut Iuditii quondam Specie*, perquisitionem tentavi. Neque vero hic legem compendii transgredi aut potui, aut volui, cum crescentem sub manibus materiam paucarum pagellarum spatium non caperet; ampliorem interim hac de re Commentationem integro, si Deus vires concesserit, Tractatui reservans. Tu igitur, benevole Lector, præsenti, quantum illum tenues admodum facultatis vires præstare permiserunt, labore ex animo fruere, atque nostrum conamen tibique inserviendi studium ommendatum habe.

CAPVT. I.

CAPUT I.
De modo & moralitate Iudicii duellici generatim.

Conspectus Capitis.

§. I. Quid hic sub nomine Judicii duellici intelligatur. §. II. Quantum differat a Faidis & diffidationibus. §. III. itemque a duellis nostri temporis & bellis privatis. §. IV. Esse modum probandi. § V. Modus procedendi sistitur. §. VI. Diversa duelli genera recensentur. §. VII. Majorem ejus fuisse usum in purgando quam in asserendo. §. VIII. Interim tamen & hic usurpatum fuisse. §. IX. Moralitas ejus aliter ex puncto juris aliter ex prudentiæ regulis dijudicanda. §. X. An repugnaverit juri naturali. §. XI. An & quatenus pugnet cum Christiano cultu. §. XII. Cur displicuerit Pontificibus Romanis. §. XIII. An nocuerit Reip. §. XIV. An vero prodesse potuerit. §. XV. An sit medium veritati inveniendæ aptum. §. XVI. Quantum hoc præstet purgatio Canonica & Tortura.

§. I.

E Judicio Duellico, quod ut antiquitate abstrusissima fundatur; ita specierum diversitate multiplex atque varium existit, dissertaturis prima omnino cura esse debet, quo Lectori pateat, quid nobis, in præsenti, quam aggredimur, contemplatione sub nomine Judicii duellici veniat. Neutiquam vero, ut communiter alias fieri solet, evolutioni & variæ acceptioni nominis nimium spatii tribuemus, existimantes, si de re constiterit, de vocibus facile conventurum. Atque sic non prolixe investigabimus, an duellum derivandum sit a bello, quasi diceres duorum bellum, quoniam inter duos tantum primum fuerit bellum, quod existimat JVL. CAES. SCALIGER, (a) nec an certatio duarum partium duellum vocari possit, quod affirmat VISCHERVS (b) & quæ sunt reliqua. (c) Id solum hic negotii nobis erit, ut ostendamus, quomodo judicium, quod hic intendimus, duellicum a ratione reliquorum, quibus pariter sua justitiæ, ut in bello

(a) *L. III. Poeticis Cap. 90.* edit. in fol. de anno 1561. p. 142.
(b) *de Duello* p. 510.
(c) quæ videantur apud VARRONEM L. VI. de lingv. lat. edit. quæ cum Coniectaneis IOS SCALIGERI 1581. in octavo prd. p. 20. 74. GROTIVM *de Jur. Bell. & Pacis.* L. I. c. 1. §. 2. n. 2. BECHMANNVM *de Origin. Lat. Ligu.* voce Bellum. VOSSIVM

bello publico, fortitudinis, ut in rixa & subsequuta digladiatione, violentiæ, ut in latrocinio & rapina, ostendationis virum & celeritatis, ut in Spectaculo &c. constitit probatio, separatum velimus. Enimvero nihil hic aliud proponere animus est, nisi formam & justitiam Judicii, quo, deficientibus aliis sufficientibus indiciis, per duellum, autoritate judicis susceptum, rei, de cujus veritate aut justitia nondum plene constiterat, probatio instituebatur. Adeo, ut illud sic recte cum FRANCISCO HOTMANNO (d) definitum putemus, quod sit: *Duorum concertatio, ea lege instituta, ut ex ipsius eventu de re ambigua dijudicetur.*

§. II.

Verum, ne cuipiam ea quæ iisdem pene, quibus judicium duelli temporibus usitata fuit inimicum animum declarandi ratio, quæque communiter sub Faidorum aut Diffidationum nomine venit, (germ. Befehdungen) scrupulum moveat, paucis differentiam eorum indagabimus. Erat autem Diffidatio, prout eam BOCERVS (a) definivit, *denunciatio animi hostilis, qua quis alii cuipiam significat, se eum armis, igne, spoliis, rapinis persequuntum.* A pri-

in Etymologico, eadem voce, edit. Amst. 1662. fol. 69. SALMASIVM *Plinian. Exercit. in Solinum* p. 676. VORSTIVM *de latin. falsa l. mer. susp.* Cap. XIV. p. 110. spp. BOCERVM *de Duello* p. 10-11.

(d) *Disputat. Feudali.* Oper. quæ anno 1599. in fol. prodiere Tom. II. Cap. XLII. p. 897. lit. C.

(a) in tractatu *de crimine diffidationis, prædationis, latrocinii*

prima scilicet inde Germanorum ætate, quod Tacito jam commemoratum est, hic ubivis mos invaluerat, ut & amicitias & inimicitias communes haberent; hinc eadem ad Francos consuetudo devoluta erat, ut de rebus controversis manu potius & privatis conflictibus quam coram judicio Sententia lata experirentur. (b) Quod etiam malum tantas Successu temporis vires sumsit, ut non obstante gravissima Imperatorum & Regum Francicorum cura totam Germaniam invaserit; hinc Imperatores non uno ictu Hydram hanc Lernæam interficiendam existimantes, variis remediis eo laborarunt, ut successive ad æquitatis & justitiæ regulam pessimum hunc morem redigerent, (c) donec Maximilianus I. Patris Friderici III.

& incendii. Tubingæ. 8vo Cap. I. n. 4. p. 6. sqq. cum quo majoris dilucidationis causa conf. Vratislaviæ JCtus IO. GOD. BAVARO in diss. *de Scopelismo* anno 1705. Franc. ad Viadr. habit. Cap. II. §. II. XVIII.

(b) Hinc de suis adhuc temporibus Seculo sc. XV. P. de ANELLO, Canonicus Colmariensis, *de Imperio Romano* L. II c. 16. conqueritur: *Eo res redacta est, ut non modo vi oppressus vix judicem, ad quem recurrat, inveniat; sed & dum post longos laborum circuitus, vix tandem judicem obtinere contigerit, defuit tamen plerumque qui res judicatas executioni mandare velit, aut possit. Hinc jam patria continuis diffidationibus exagitatur, &c.*

(c) Pertinet huc Constitutio FRIDERICI II. *Imp. in Constit. anni 1236.* cap. IV. RVDOLPHI de anno 1287. apud LEHMANNVM *in Chronico Spirensi* L. V. c. 108. fol. 627. ipsaque CAROLI IV. *bulla* quam *aurea* dicunt, c. XII. ap. SCHILTERVM *in Instit. J. P. Tom. II.* p. 171. vel c. XVII. ap. GOLDASIVM

III. qui ob suscipiendam expeditionem Turcicam omnia in Germania tuta relinquere contendebat, in eo etiam vestigia premeret, & constitutione Pacis Wormatiensi de anno 1495. (d) omnes diffidationes, simulque das Faust- und Kolben-Recht penitus tolleret. Et sane non parum Germaniam hæc juris vindicandi ratio premebat, quippe dum malevoli homines causam suam injustam quoquo modo prætexere studerent, id quod in primis fiebat datis literis diffidatoriis, ut vocant, (e) quas inspiciens sæpe invenias vel levissimæ sortis homines Summis Princi-

Const. Imper. Tom. I. p. 362. Conf. Idem Tom. II. der Reichs-Satzungen pag. 28. & pag. 144. it. Tom. I. pag. 169. nec non pluribus DATTIUS *de Pace Imperii publica* L. I. cap. XV. per tot.

(d) de qua vid. laudatus auctor L. III. c. 1. & L. V. c. I. per tot.

(e) quarum exemplar curioso Lectori ex authentico benevolo nobiscum communicato exhibere volumus, quod ita se habet: Hochgeborner Fürst und Herre Wilhem Hertzog zu " Sachssen, Lantgraff in Doringen, und Margrave zu Meissen " wisset: das wir nachgeschribene Heinrich Pflug Heinrich von " Malitz Ritter euwer und uwer Lande fuend seyn wollen, umb " des Hochgebornen Fursten und Hrn Hrn Friedrichs Hertzog zu Sachssen Lantgrave in Doringen und Margraffe in " Missen Unsers Gnedigen Hrn Willen, und wellen des " unser ere gen euch und alle den euwrn in dissen unserm Brive " wol bewart haben, und dorfften wir einicherley Bewarunz mer gen euch oder den euwrn die wollen wir hiermit " auch gethan haben, und zihen uns deß in des obgnanten Unsers " Gnedigen Hrn Fride und Unfride geben under Otiens- "

cipibus inimicitiam declarare ausos fuisse. (f) Ex allata interim superius definitione collata cum ista, quam §. praecedenti de nostro iudicio dedimus, facile eruere est notabilem, quae inter Faidum & duellum intercedit, differentiam. Constituit autem eandem ab una parte denunciatio animi hostilis, ab altera realis jam partium concertatio; inprimis autem ita diffidationibus contradistinguitur, ut hae proprio ausu, incerta quandoque laesione praevia armis igne & rapinis persequutae, illa coram judice cum in finem instituta sint, quo rei dubiae veritas patescat; ut multas alias differentias ratione modi poenaeqne in illud constitutae silentio praeteream.

§. III.

Minime etiam hoc nostrum duellum confundendum est cum illo, quod hodienum homines vesani, temerario ausu putatitiae gloriae & famae laesae recuperandae ergo suscipiunt; (a) quorum frequentiori exercitio cum per Constitutiones Principum, quotquot non solum Germania, sed & Europa fere universa

---

„ Spigels Jnsigl. deß wir itzund gebruchen am Montag nach
„ Sent Anthon Abend.

(f) quales de pistoribus Imperiali Augustae Vindelicorum civitati faidum indicantibus habet BOCERVS *d. tract. p. 13. sqq.* unde non immerito de hac licentia conqueritur Vir de rebus patriis optime meritus IO. JOACH. MULLERVS Jm Reichs-Tags-Staat Cap. 17. de Comitiis Norimbergensibus de anno 1501. p. 168. sqq.

(a) Ex innumero eorum numero qui haecce duella improbarunt, rem theologice, philosophice & politice tractatam invenies in UFFELMANNI integro tractatu *de Duello*, HERE-

versa complectitur, obices poenis gravissimis & capitalibus in illa constitutis satis sint positi, nihil nunc amplius de eo commemoramus, quamvis proh Deum! tristissima harum dimicationum exempla abunde prostent. (b) Sufficit hic differentiam notasse, quod nostra nunquam sine autoritate judicis, hæc semper clam aut minimum contraria ejusdem voluntate suscepta: hæc probationis & veritatis investigandæ, illa putatitiæ gloriæ vindicandæ gratia instituta sint. Majori tamen cura judicium nostrum duellicum sive bellicum a bellis privatis distingui debet. Hæc enim licet in ipso dimicationis actu aliquantum convenire videantur, longe tamen ab invicem sunt diversa De his verissime GROTIUS: (c) *Ubi Judicia deficiunt, ibi incipit bellum; & alibi:* (d) *Bellum privatum locum habet, ubi cessat judicium, adeoque vel momentanee vel continue cesset*, (e) semper bello privato erit locus, huic vero nunquam nisi specialiter a judice permissio-

---

BORDO *Exerc. 35. Thes. V. VI. p. 140. a & JAC. MASENIO in Utili Curiositate c. 16. p. 302. 324. de Duellis.*

(b) Conatur equidem *VASQUIUS Controv Illustr. L. III. c. 49 per similitudinem rationis Legis Gracchi C. ad L. Jul. de adult. ostendere, quod uti marito licitum sit adulterum interficere ita & injuriato permissum esse duello cum injuriante decertare, quia rari forent, qui tamen dolorem ferre possint, ut ibi inquit Lex*, verum quam debili fundamento & vanis rationibus utatur vid. pluribus ib. c. 49. fere per tot. ubi vel sibi ipsi contrarius est L. 1. c. 12 p. 135.

(c) *de J. B. & P. L. II. C. I. §. 2. n. 2.*

(d) *L. I. c. III. §. 2. n. 1.*

(e) prout distinguit GROTIUS ib.

missio fiat. Hæc veritatis aut juris aut facti ignorantia latentis, indagationem propositam habebant, illa longe alium finem injuriæ scilicet illatæ reparationem vel inferendæ prohibitionem respiciunt.

§. IV.

Prout nimirum variis olim modis res in judicium deductæ probabantur, jamque probatio per ignem, (a) idque ferri candentis (b) prehensione, laminarumve ignitarum tractatione, inprimis pro defensione pudicitiæ, & servatæ fidei conjugalis demonstratione; per aquam, (c) tum frigidam, ut hodienum passim in sagarum inquisitionibus, tum calidam, ut in aliis casibus instituebatur; ita non minus per duellum ambiguæ dispensationes, quæ ordinario judicio terminari non poterant dirimebantur. Veniebat hic modus probandi specialiter nomine judicii divini, uti illud textus Feudorum II. 27. non solum ab humano, sed etiam ab illo, quod per Sacramentales fit, distinguit; *cum alias utraque purgatio, & quæ Sacramento mediante,* &

(a) Vid. M. CASP. LOESCHERI *de probatione Rerum dubiarum per ignem facta*, Lipf. 1665. habita Disp.

(b) Vid. Disp. BERNH. RVD. ROTHII, de more quo rei olim apud plerosque Europæos populos per ferrum candens, ardentes prunas, rogumque probantur. Vlmæ 1676.

(c) de quo videat. peculiaris Diss. M. EBERH. RVD. ROTH. *de antiquissimo illo more; quo veteres reorum innocentiam culpamve per aquam ferventem ac frigidam probare solebant.* Vlmæ 1680. itemque Disp. *de probatione rerum dubiarum per aquam facta* sub Præs. M. IO. SCHMIDII Lipf. 1685. habita.

& quæ more Longobardico, ad quem hic textus respicit, rudioribus istis Seculis Duello, & per ignitos vomeres suscepta est, divinorum judiciorum complexu includeretur, quod observat DATTIVS. (b)

§. V.

Non abs re erit brevi Schemate hic totam hujus judicii rationem ante oculos ponere. Adoriebatur scilicet pars læsa judicem, atque de injuria sibi illata conquerebatur, (a) reus factum negare, judex deficientibus omnibus aliis pro-

(b) *de Pace Imperii publica* fol. 6. vide tamen RITTERSHVSIVM *Part. Feud. Cap. X. n. 38. p. 593.*

(a) Formam libelli quo antiquitus duellantes judicem adeuntes usi fuerunt, suggerit D. HERM. de BARE de *formandis libellis* lib. 57. quem vide *in tractatu tractatuum* edit. quæ anno 1535. forma regali prd. f. 158. quem non possum non ob Stilum Curiæ istis temporibus usitatum hic adscribere. *Domine Judex &c. Ego Petrus &c. Quod Martinus hic præsens est falsus & proditor, qui perditionaliter rapuit mihi quendam equum pili mauri, stellatum in fronte, quod si ipse confiteatur, peto ipsum condemnari super prædicta rapina, ut raptorem. Si autem hoc neget, ego per pugnam armis paribus sumtis a me & ab eo faciam eum confiteri palam per os suum in campo nobis per vos assignando, vel reddam eum victum vel mortuum in dicto campo. Et super dicta pugna pignus meum, vel chyrothecas meas hic in medio in præsentia vestra offero & reddo, & promitto me juraturum in introitu campi per vos nobis ad certamen seu ad dictam pugnam assignando, quod ego non habeo herbas nec breves conjura-*

bationibus (b) dimicationem concedere. Campus (c) hinc planus, soli & pulveri non expositus (d) eligebatur, quem termino præfixo ingredieban-

torias, vel alia qua maleficia vel fascinationes pariant, vel parturiant quoquo modo. Et quod tunc Martinus juret similiter illud item & peto per vos Dominum judicem. Si Martinus prædictam rapinam neget, declarari & judicari pugnam posse & debere esse & fieri ex prædicta causa inter me & eum, & ipsum sententialiter condemnari ad subeundam pugnam mecum ex prædicta causa, ut super prædicta rapina possit per pugnam veritas inveniri.

(b) Ita AVTOR VETVS *de Beneficiis* in THOMASII *Selectis Feud.* §. 100. *Tamen judicium Dei non est licitum adhiberi per ullam causam, nisi cujus veritas per justitiam non potest aliter reperiri, hoc terminabitur judicio Dei.*

(c) Quantæ hic debuerit esse capedinis, generaliter constitutum non est, nec adeo refert, legimus tamen im Schwaben Spiegel *L. II c. 170.* „Einen Ring soll man machen, der soll 20. „Schuh oder 25. Schuh weit seyn, nach des Landes Gewohn- „heit. A. CLAVDIVS LA SALE in tract. *de Duello: Monomachiæ locus*, inquit, *habere debet in longitudinem centum viginti passus, in latitudine octoginta.* De consuetudine in regno Arragoniæ & Castellæ vid. CAMERARIVS *Horar. Succis. Cent. II. c. 21.*

(d) Causam hoc naturalem habet, ne scilicet Sol oculorum aciem obfuscet, aut ventus vires debiles reddat, atque ita disponitur im Schwaben Spiegel L. I. c. 171. „Die Sunnen „soll man ihn mittheilen gleich, so sie erst zusammen gohdt; itemque im Sachsen Spiegel Vid. Landrecht Lib. I. Art. LXIII.

diebantur Duellantes, (e) Consiliarii, (f) Patrini, (g) Campiones, (h) & qui alias victores in singulari certamine fuerant; ubi præstito prius juramento innocentiæ armisque æqualiter divisis, tam diu vario Marte pugnatum, (i) donec pars victrix extitisset,

(e) Hunc in finem Scenæ altiores Sublimiorque Judici erigebatur Sedes, ubi finem duelli expectare debebat. IOHAN. de LIGNANO *de duello*, §. 7. n. 8. quem vide in tractat. PH. CAMERARIVS d. c. 21. Præsentiam judicis de necessitate fuisse arguit SPECVL. SAXON. *L. I. art. LXIII. verb.* „ Der Kleger soll von ersten in den Ring kommen, ob der ander „ zu lange säumet, der Richter soll ihn lassen vorheischen, etc. „ Und der Richter soll ihn richten, als er ihn überwunden hatte „ mit Kampffe.

(f) Vt cum iis de eventu pugnæ & victoriæ judicare possit. Vid. P. GREG. THOLOSANVS *in Synt. Jur. Univers.* P. III. L. 48. c. 16. per tot.

(g) Quorum officium erat, ut æqualitatem armorum observent, Stadium recte constitui curent, caveant ne certaturi fraude & malis artibus utantur, & similia apud Camerarium c. l.

(h) Hi Advocati, Vicarii, Optiones pugnæ passim nominantur, quippe qui in casibus jure definitis loco principalium personarum certamen inibant. Vid. HOTTOMANNVS in Disp. feud. c. 45. ALCIATVS *de sing. certamine* p. 24. edit. Lugd. 1543. in 8vo. Quos eosdem fuisse putem, quos veteri idiomate Warner, Lussner, Griffvverthel &c. appellatos passim invenimus. Vid. Ordnung des Kampff-Gerichts zu Nürnberg ap. GOLDAST. in Reichs-Satzungen Tom. II. p. 85.

(i) Populus interea per Fecialem admonitus silentium præstare tenebatur, de quo sic im Schwaben-Spiegel L. „ I. c. 171. Man soll den Leuten Friede gebieten bey dem Halse,

& sic victus pro reo haberetur, causaque caderet. (k)

§. 6.

Causæ duellorum licite suscipiendorum pro diversitate jurium maxime variæ existebant. Sic Jure antiquo Longobardorum erant vel Ecclesiasticæ, (a) vel Seculares, hæque iterum vel publicæ vel privatæ. (b) Optime rem expediemus, si distinctionem BOCERI

„ und das Sie niemand irre am Kampffe. Conf. Sächs. Landr. *L. I. art. LXIII.*

(k) Non displicebit unico exemplo & quidem singulari hunc modum procedendi confirmare ex LEHMANNI *Chron. Spirens.* c. 30. „Wenn man denn das Gericht besessen, haben „ die Parthenen sich eingestellet, und angelobet, daß ein jeder sei„ne Gerechtigkeit an dem streitigen Orte mit dem Schwerdt ge„gen seinen Gegentheil wolle ausfechten. Wann sie nun sich „ dazu wie bräuchlich mit einen Schild und Schwerdt ausgerü„stet, hat man den verwahrten Grund (de quo quæstio, & cu„jus pars manipula apud Judicem servabatur) aufm Platze in „ der Mitte geleget, welchen die Kämpffer jeder mit seinem „ Schwerdt zuförderst berühret, und darneben GOtt angeruf„fen, daß er dem, der die Gerechtigkeit für sich hätte, den Sieg „ wolle geben. Welcher den Kampff erhalten, dem hat man das „ Guth zugesprochen, der andere Theil hat den Unfug mit Gelde „ gebüsset und abgetragen.

(a) Ejusmodi Legem OTTO IV. Imp. consentiente Summo Pontifice Johanne XIII. in Italia promulgavit, vi cujus Ecclesiæ controversiam cum adversario duello dirimere licuit. Vid. HOTMAN. pag. 900. & RITTERSHVSIVS *Part. Feud. cap. 10. p. 581.*

(b) Quam ita distinctionem facit VISCHERVS pag. 193. seq.

CERI (c) in judiciale & extrajudiciale amplectimur. Priori significatu nostrum facimus duellum, ad posterius omnia impropria duellorum genera referimus. Sic huc pertinent duella finiendi belli causa, (d) aut per Summos Imperii Exercitusve Principes, (e) aut Duces (f) vel gregarios milites, illosque vel singulos vel plures inita; quo etiam spectant Duella auguralia, (g) uti & ad hoc genus referenda

 sunt

(c) *in tractatu de bello & duello* cap. 11. de duell. divis. pag. 269. & *de jure pugnæ* 1591. in 4to.

(d) Cujus rei ut innumera exempla, ita unicum Tulli Hostilii cum Albanis præstantius est, quod FLORVS *L. I. c.* III. *n.* 3. *sqq.* ita refert: *Quum pari robore frequentibus que proeliis utrique comminuerentur, misso in compendium bello, Horatiis Curiatisque tergeminis hinc atque inde fratribus, utriusque populi fata permissa sunt.* Prolixius vero LIVIUS *L. I. edit. Basil.* 1535. fol. p. 14. sqq. Vid. etiam GROTIVS, qui de Peloponneso Hyllum & Echemum, de Regione ad Inachum Hyperochum & Phemium certasse refert de J. B. & P. L. II. cap. 23. n. 10.

(e) de quo vid. dissertationes Celeberrimi Dn. JO. JAC. MüLLERI *de Duellis Principum*, Jenæ & ante eum JO. JOACH. ZENTGRAFII Argentorati habitæ, quo me refero.

(f) Qualem pugnam Erygii, Ducis Alexandri, & Satibarzanis transfugæ describit eleganter CVRTIVS *L. VII. c. 4. circ. fin.* Sic notum est ex LIVIO & CLAVDIANO de *IV. Honorii Augusti Consulatu*, quod Torquatus Romanorum Dux, quum singularia certamina inter suos milites & hostes interdixisset, sub pœna mortis, & ipsius filius cum hoste duello pugnasset, victorque exciisset, a patre præmii loco capite damnatus fuit.

(g) Sic PLVTARCHVS *in vita Alexandri recenset eum ex*

sunt Duella in Torneamentis (h) & Spectaculis a Nobilibus exhibitis usitata, & illa quæ a privatis in pugilatu (i) exhibebantur; duellum enim ulciscendi causa deliberato susceptum ad neutrum genus pertinet, supraque jam remotum est. Sive igitur crimen publicum patratum, aut privata injuria illata, omne hoc prius judiciale genus concernet.

§. VII.

Vtrumque autem genus si respiciamus, casusque rite separemus, invenimus, frequentiorem hujus judicii usum in purgando, quam in asserendo fuisse. Nec aliter res sese habere poterat; in assertione enim rarius quam in purgatione probationes deficie-

---

ludicro certamine Ducum duorum, altero Alexandri, altero Darii nomen fictitie gerente felix omen victoria contra Darium sumpsisse. Similes conjecturas factas esse a Narsete, referente PROCOPIO, narrat CAMERARIVS *cap.* 10. nec non TACITVS de *Moribus Germanorum cap.* 19. quo teste *intercepti ab hostibus & populares armis pro prajudicio comittebantur.*

(h) Horum auctorem alii faciunt Henricum Aucupem, alii negant. Vide BRVNNERVM *Annal. Boic.* L. VII. p. 415. FABRICIVM *Originum Saxonic.* L. II. pag. 122. cujus loci notitiam debemus RVPERTO in Observ. ad Vellejum L. VIII. §. 1. pag. 54. DRESSERVM in Sächs. Chronico p. 93. SPANGENBERGIVM *in Chronico Mansfeldensi* Cap. CXXV. f. 119. sqq. quibus se opponit LIMNAEVS VI. 4. 10. p. 101. 107. 108 itemque VI. 5. 133. p. 171. Vid. Disp. Cl. *Burc. Gott. Struvii de ludis equestribus.*

(i) Qui inprimis in Regnis Aquilonaribus in usu erat, unde illorum pugilum conditiones vide apud ARNGRIMVM IONAM *Rerum Islandicarum* L. 9. & Svecos quod attinet RENHIELM *ad Thorstens Sagam.*

ſciebant, cum iſtæ inſtrumentis pactisque initis optime demonſtrari poterant, de facto vero rariſſime conſtaret, hinc ejus ignorantiam non niſi hoc modo probari poſſe arbitrabatur. Vti hoc etiam fundamento differentiam niti inter probationem facti & juris exiſtimo, ita ut prior ad purgationem, hæc vero ad aſſertionem pertineat.

§. VIII.

Interim licet, prout diximus, uſus ejus potiſſimum in purgando extiterit, tamen etiam in caſibus eo pertinentibus neceſſe habemus aliquem ſtatuere, qui alterum criminis alicujus reum aſſeruerit, & alium, qui de objecto crimine ſe purgaverit. Imo etiam hoc non conſiderato caſus tamen invenimus, in quibus utraque pars ſibi potiſſimum aliquid aſſerere laboravit. Ex innumeris exemplis unicum famoſiſſimum adducere placet, quod ſub Othone I. Imperatore contigit, ubi inter patruum & nepotem Regium lis orta eſt de jure primogenituræ in regno, quod uterque ſibi aſſerere contendebat; *hinc Otho exiſtimans non poſſe de jure reſponderi magis pro uno quam pro altero, voluit eam determinari per duellum judicio gladiatorio, & ſic fuit factum juxta Trevirim, præſente ipſo Othone Imperatore, una cum Baronibus ſuis, & nepos in gemina pugna vicit, & fuit exiſtimatum ex Dei voluntate eveniſſe*, (verba ſunt SIGISM. SCACCIAE.) (a) Talequoque duellum pro hereditate aſſerenda ex

(a) *L. II. de judic. c. 9.* edit. Franc. in fol. pag. 487. num 1711. 1712.

ex Alemannorum consuetudine susceptum fuisse videre est in *Lege Alemannorum* admodum notabili. (b)

§. IX.

Moralitatem jam hujus Judicii quod attinet, in eo omnes, qui unquam hac de materia aliquid scriptum reliquerunt, quosve mihi quidem videre contigit, in eo inquam omnes sunt, ut nigro lapillo atroque carbone hunc ipsum probandi modum notent, jamque *plusquam ferinam, & ab omni humanitate, nedum a Christianis moribus abhorrentem probandi juris rationem*, (a) *jus injustissimum*, (b) *infandum morem* (c) *damnabilem opinionem*, (d) *immanem*

(b) cap. LV. MELCH. GOLDAST. *rerum alemann. Tom. II. p. 25.* conf. LVITPRAND. L. VI. c. 6. & BESOLDVM *in hist. synops.* c. 18.

(a) Illustris is est COCCEIVS, Antecessor Academ. Francofurt. celeberrimus, Praeceptor olim meus summe venerandus, *Disp. de probatione feudali. Cap. II. §. 1.*

(b) Ibid §. 3.

(c) ibidem §. 6.

(d) Ita illud appellat AGOBARDVS, Lugdunensium Episcopus, qui duo Opuscula contra illud scripsit, unum ad Ludovicum Imperatorem, sub tit: *Adversus Legem Gundebadam* (hoc enim nomine antiquitus veniebat) *& impia certamina &c.* alterum *de impietate duelli, S. divinas, i. e. ex scriptura desumtas Sententias continens liber, cum brevissimis annotationibus contra damnabilem opinionem putantium divini judicii veritatem igne vel aqua vel conflictu armorum patefieri.* Quorum operum editionem cum aliis Leudradi & Amulonis, Archiepiscoporum Lugdunensium Opusculis, ex MSCto Regio correctiorem Illustri BALVTZIO debemus, qui illa Parisiis anno 1666. in octavo publicavit, postquam MASSONVS, Vir Antiquitatum

nem ac truculentam legem (e) *vocitent*. Absit equidem ut tantorum Virorum autoritati quicquam derogatum velimus, imo magis absit, ut hunc probandi modum ab omni prorsus injustitia liberandum, aut in fora nostra recipiendum censeamus; Meo interim judicio moralitas ejus aliter ex puncto juris, aliter ex prudentiæ regulis dijudicanda videtur. Enim vero longe diversa est Quæstio, an aliquid juribus sit conforme & an prudentiæ politicæ conveniens; utrumque hic attendendum, hinc eorum considerationi in subsequentibus intenti erimus.

§. X.

Scilicet si jus naturæ stricte sic dictum respiciamus, ambiguæ videtur esse disceptationis. Sane Illustris COCCEIUS vanum frivolumque esse arbitratur, *delicta occulta cum per homines apparere non possint, ideo Dei Judicio committere:* Concedit equidem illud Vir Illustris, sed *an Dei judicium sit pugna talis privata, de eo quæri, & impie asseri arbitratur.* (a) *Existimat porro longe aliter legem naturæ, se habere, illamque jus Romanum sequi, scilicet ut nemo damnari*

D

peritissimus, MSCtum Vetus ab ungue saevo Bibliopegi cujusdam Lugdunensis vindicasset.

(e) Hachenberg in Germania media Diss. III. p. 56.

(a) Haud equidem Sententiæ Viri Illustris refragaret, nisi adhuc dubium faceret, pugnam hanc non prout putat, privatam, sed judicis autoritate susceptam ideoque publicam fuisse, de privata enim res clara est, sed anne publica, plane uti bellum privatum, judicium constituere possit, altioris est indaginis.

vinari possit, nisi criminis manifestus; (b) *Si autem convictus plane non sit, judicis partes esse reum absolvere,* (c) *Lege igitur naturali tunc demum rem committi Dei judicio, quando cesset humanum.* (d) *Deum judicibus concessisse, ut judicent, quod sciunt, non quod nesciunt. Involare in jus Dei qui in occulta judicium sibi arrogent.* (e) Cæterum uti antiquioribus omnibus ita præ reliquis JOAN. de LIGNANO illud prohibitum esse videtur, quod repugnet naturali æquitati, quippe *quæ delinquentes puniri, innocentes absolvi dictitet, cum tamen in duello purgatorio quandoque contrarium contingeret.* (f) Nos prætermissis aliorum Sententiis an judicium illud duellicum juri naturali stricte sic dicto vere sit contrarium videa-

---

(b) Concedo in Sententiam Viri Illustris, ast idem illud credo fuisse, quod olim judices ad hanc probationem amplectendam urgere potuerit, quippe qui in defectu aliarum probationum medium hoc aptissimum inveniendæ veritatis rebantur.

(c) Et hoc clarum est, modo addatur, nec possibile sit illum convinci, eo enim tendebat mens Veterum, ut hoc tanquam ultimo probandi medio uterentur.

(d) Atqui deficientibus omnibus aliis probationibus non nisi cessare poterat, proinde non incongrue, ex ipsorum quidem Sententia divino judicio utebantur.

(e) Imo ideo excusandos putem, quod divino judicio locum fecerint. De cætero quod KESTNERUS, Prof. Jur. Rinthel. *in Jure Nat. & Gent. p.* 53. de nulla hominis in vitam potestate commemorat, illud huc non spectat, & de duello extrajudiciali propria autoritate suscepto tantum intelligendum.

(f) Verum ab illo quod contingenter fit ad illud quod necessario fieri debebat, non valet consequentia, ignotæ enim po-

videamus, quod vero non fine ratione negamus, Enimvero si de vero & adæquato juris naturalis principio solliciti simus, perpendamusque Deum, ut ens perfectissimum, hominibus non nisi bene velle, illudque in eo consistere, ut tranquille vivant, facile nobis nascitur propositio, quod illud sit contra jus naturæ, quodcunque tranquillitatem humani generis externam directo & necessario turbet, quod de hoc quidem judicio, uti tunc temporis existebat, dici non potest, cum eandem potius, utpote remedium litium finiendarum & impediendarum maxime promovere potuerit. Imo ex eodem jure naturali adhuc ulterius non sine fundamento argumentari posset: *Eodem modo, quo bellum sua justitia constet, eodem ob similitudinem rationum & duellum justum esse posse.* (g)

---

terant esse causæ, cur Deus etiam quandoque innocentem causa sua cadere voluerit.

(g) Ita BOXHORNIVS *in Diss. III. de Romano Imperio*, de duello finiendi belli causa ex principiis juris naturalibus argumentatur: *Si bellum justum sit, perinde justum videri debet, sive duorum, sive plurium manu, sive singulari certamine, sive uno vel pluribus proeliis cum expeditione transigatur.* Hinc Soritis in modum cum HOTTOM. *in Disp. Feud. p.* 900. lit. D. contendi posse mihi videtur: *Si quod belli jus est, etiam duelli jus esse oportere; vicissimque, si hoc jus non est, nec illud quidem esse posse*; licet regula quam ibidem opponit: *Non jus ex armis sed ex jure arma quærenda esse* parum huc facere videatur. GROTIVS equidem *L. II. c.* 20. §. 43. *justitiam externam juris gentium*

§. XI.

Plurimi, a quibus hic mos improbatus est, in eo conveniunt, ut tanquam Dei tentationem juri divino contrarium fuisse statuant; (a) Quamvis igitur & ego Christianorum moribus indignam consuetudinem fuisse asseram; tamen Seculorum istorum barbariei & Sacrarum literarum imperitis hominibus facile condonandum censuerim, res, quarum probatio nullatenus haberi poterat, divino potius, pro quo habebant, judicio commisisse, adque non adeo impie

minime vero internam ei concedit, a quo tamen solidis rationibus dissentit TESMARVS in not. ad h. l.

(a) Inter antiquos iterum IO. de LIGNANO Philosophia censuram mereri mihi videtur, dum *Cap. VII. existimat, tunc omnino tentari Deum, cum perquiratur aliquid contra naturam, quod non est productibile nisi miraculo divino. Nam naturale esse quod fortior & ingeniosior vincat minus fortem & minus ingeniosum.* Quamvis itaque hæc ipsi omnia concedamus, tamen exinde non sequetur, quod in præsenti casu aliquod miraculum divinum statuere necessum habeamus. Mihi enim res a primordio suo non nisi causis naturalibus niti videtur, unde notum alias dicterium: *Frangit & attollit vires in milite causa*, non incommode huc applicari posse censeo, atque ita existimo, eam etiam isto tempore hominum ad minimum plerorumque fuisse mentem, ut ille maxime viribus suis fideret, qui intaminatam atque integram famæ scelerisque puram haberet conscientiam, huncque ita viribus suis nitentem victoriam præ altero reportasse; quamvis id etiam sæpe fallere potuerit; donec istorum temporum ruditate & inscitia, integra res divinæ directioni attribueretur.

pie a parte illorum rem habendam, (b) licet nos nunc illud: Non tentabis Dominum Deum tuum, nobis applicandum habeamus.

§. XII.

Atque hæc continua est ratio, qua tum Pontifices Romani, tum Juris Canonici Doctores in abrogando damnandoque hoc more usi fuerunt. (a) Quam recte hic non disquiro. Cæterum quæ Pontifices eo incitavit, alia plane ac multum diversa, quam quæ hanc speciem præ se fert, causa subest. Odium scilicet Pontificum erga Imperatores, (b) quorum jura omni conamine vellicare laborabant. Nota sunt quæ ad finem Seculi XII. Friderico I. & initio

(b) Adeoque nescio quo fundamento nitatur effatum GROTII *L. II. c. 20. §. 43. n. 3.* dum inquit: *Condicto certamine uti, tanquam testimonio bonæ causæ, & judicio divino vanum est & a vera pietate alienum*; nec non illud Henrici Borbonii, Principis Condæi, apud LOCCENIVM *in not. ad* CVRTII *L. VII. c. 4. n. 38. In duello verum decus & gloria esse nequit, cum gloria Dei & mandatis ejus repugnet*, cui fere non abludit, quod GVICCIARDINVS *in Hypomn. politicis.* 186. profert, *controversias singulari certamine dirimere, turmales magis milites, quam Principes decere.*

(a) ut ex tot. *titt. X. de purg. vulg. & Canon.* passimque satis apparet.

(b) quod graphice depinxit IOACHIMVS quidam VRSINVS, Anti-Jesuita (ut ipse se vocat) *in Speculo Jesuitico*, Pontificum Romanorum erga Imperatores Germanicos perfidiam, insolentiam ac tyrannidem repræsentante. Ambergæ 1609. in octavo, ubi de Friderico I. vid. pag. 42-79. de II. p. 87-99.

XIII. Friderico II. (c) ejus nepoti, ut hos saltem memorem, cum iis turbæ intercesserint, (d) adeo ut horum Seculorum Historiam considerantibus facile certum reddatur: Pontifices partim vi partim astu Imperatorum potentiam infringere, hincque introducere in fora secularia Pontificiæ Sedis Decreta (e) conatos fuisse.

§. XIII.

Alia longe est Quæstio? an Reipublicæ conducere potuerit, hoc quidem judicii genere uti, an minus? quod posterius ita crude statuere non ausim. Equidem inficias non eo, parum aut nihil in Historiarum monumentis de forma judiciorum istorum temporum, partim inscitia, partim negligentia, consignatum inveniri; speciatim de Germania constare, eam a Carolinis temporibus usque ad Seculum XIII. nullis pene

(c) qui quinquies a Pontificibus Anathematis fulmine petitus est, quod & Friderico I. omnibusque fere hujus ævi Imperatoribus contigit, de quo vid. SIMONIS SCHARDII *hypomnema de fide, observantia ac benevolentia Pontificum Romanorum erga Imperatores Germanicos:* quod PETRI de VINEIS *Epistolis* annecti curavit.

(d) Vid. Abbas Vrspergensis, Matth. Parisiensis, Monachus Paduanus, inter Scriptores Rer. Germ. CHRIST. VRSTISII, aliique plures.

(e) Purgationem puta Canonicam, loco vulgaris: cui purgationi analoga fuit inculpatio Sacramentalis, quam sustulit Imp. MAXIMILIANVS in const. de abrogando more veteri des Besiebnens: ap. GOLDASTVM in Reichs-Satzungen Tom. II. p. 179.

pene scriptis legibus usum fuisse, (a) illud tamen itidem negari mihi non potest, ab inscitia hac nostra ad rei abusum non posse concludi, (b) præsertim, cum, Germanos quod attinet, uno ore Scriptores Rer. Germ. testentur, Germanos, Veteres inprimis, fortitudinis bellicæ, quam studiosissimos extitisse, (c) quo præsupposito tum causa receptæ consuetudinis, tum ratio retentionis facillime dijudicanda est.

§. XIV.

Cæterum, dum verum est, quod supra monuimus, judicio hoc non nisi in casu deficientis probationis locum fuisse, præsente vero ista cessasse, cessante autem judicio resurgere statum naturalem, qui suæ quemlibet rei judicem constituit, sane non video, quomodo exinde damnum quoddam in Rempublicam redundare potuerit; inprimis cum omnia ordine & decenter fuerint gesta, statusque naturalis conditio formam bene ordinatæ Reipublicæ non tollat.

§. XV.

(a) Quod probavit HERM. CONRINGIUS *de Origine Juris Germanici* Cap. XXV. p. 131. sqq.

(b) Non enim sequitur, hoc nostris temporibus & præsente Rerum statu absurdum & inutile videtur, ergo alia præsupposita Rerum facile similiter inutile extitit.

(c) Vid. TACITUS *de moribus Germanorum* cap. 13. 14.

(a) Quam sententiam ex animo confirmatam vidi in Illustr. THOMASII *Disput. de Occasione concept. ac intent. Const. Crim. Carolina* §. 20. not. b. p. 25.

§. XV.

Atque in eo mecum convenit Vir beatæ memoriæ IAC. THOMASIVS, (a) *dum finem judicialis duelli non fuisse malum contendit, negat vero duellum esse medium necessarium, & fini satis aptum.* Antequam vero calculum nostrum adjiciamus, de statu Controversiæ prius sollicitum esse oportebit. Enimvero si de nostris temporibus & præsenti Reip. forma B. THOMASIO sermo sit, id omne ei concedimus, si vero de antiquo Germaniæ statu intelligat, cum fere de præsenti nulla sit Quæstio, quædam monenda esse ducimus. Existimat scilicet Vir laude nostra major, *alia potiora remedia, testimonia nempe duorum vel trium, tabulas seu Chirographa, publicam confessionem, & juramentum, imo quod ab aliis præter missum putat, Tormenta in promtu esse, ut adeo ad hoc judicii genus confugere necessum non sit*: at vero quis non videt, præsentibus hisce non adesse principalius judicii duellici requisitum, defectum scilicet probationis, qua existente de duello ne quidem cogitari potuit.

§. XVI.

Alterum membrum quod concernit, ex eo ineptitudinis illud judicium arguit laudatus autor, quod *alicubi insontes occubuerint, & exitus duelli judicem incertum reddat. Argumentatur deinceps ulterius, si quic-*

(a) in dissert. *de Duellorum diversi generis moralitate.* Lips. 1671. habita, & inserta Tom. IX. Observat. Hallens. Select. Obs. V. ubi vide p. 139. sqq.

quicquam haberet aptitudinis, habere illud ex influxu naturali, aut supernaturali; sed horum neutrum ostendi hic posse; naturalem influxum esse in juramento & fidiculis, in gladio vero non item, Influxum vero super naturalem plane probari non posse. Meum qualecunque judicium, pace tamen tanti quondam Viri, vt subjiciam, quamvis non negem, fidiculis inesse vim quandam coactivam, non quidem certo animi sui sensa prodendi, sed quæsitis annuendi, quia tamen quotidianis exemplis docemur, tum juramentum ab hominibus levis mentis susque deque haberi, tum delinquentes tormentis assuetos vel ultima sine animi angore perpeti, vel territos innocenter damnari, utroque ergo casu judicem incertum reddi, magis conscientiæ morsibus quam influxui naturali effectum hunc adscribo. Convenientissimum itaque mihi videtur: statuere modum hunc probandi sua æque incertitudine laborare ac juramentum & torturam. (a) Quicquid vero de eo sit, illud minimum certissimum est laudabili instituto atque pio consilio hunc probandi modum a Principibus abrogatum esse.

(a) Vid. Disp. sub Præsid. Illustris THOMASII habita de Tortura a foris nostris proscribenda: & Dn. IO. SAMVEL. STRYCK in tractatu de juramentis.

CAPVT II.

De Judicio Duellico apud exteros.

Conſpectus Capitis.

§. *I. de prima duellorum origine.* §. *II. Exempla Barbarorum ſiſtit.* §. *III. Græcorum.* §. *IV. Romanorum.* §. *V. Italorum.* §. *VI. De judicio Duellico apud Gallos.* §. *VII. Anglos.* §. *VIII. Hiſpanos.* §. *IX. Suecos.* §. *X. Danos.* §. *XI. Vngaros.* §. *XII. Polonos.*

§. I.

COnſiderato præcedenti capite modo moralitateque judicii duellici, accuratius nunc in fontes inquirendum, videndumque apud quos populos & quatenus olim in uſu fuerit. Enimvero vaſtisſimus hic ſe aperit campus, in varios diverſarum gentium mores excurrendi, nos tamen ne prolixiores videamur, minus neceſſaria prætermiſſuri, potiora in præſenti tantum delibabimus. Multum ſtatim nobis negotii faceſſed primæ duellorum originis inquiſitio, hic enim mire ſcriptores inter ſe variare ex paucorum tantum relatione patebit. Sic eorum primordia Scythis adſcribit BODINVS: (a) Mantinæis, Græciæ

(a) de Rep. L. IV. p. 742. & 796.

ciæ antiquæ populo LVD. COELIVS RHODIGINVS, (b) ALCIATVS,(c) LANCELLOTVS: (d) Longobardis BEVTHEVS: (e) Gothis, Vandalis, aliisque Boream incolentibus populis EBELINGIVS. (f) Mea quidem ſententia, quamvis cum ZENTGRAFIO (g) originem duelli in puteo Democriti demerſam eſſe non dico rem tamen crude admodum tetigiſſe videtur VISCHERVS (h) qui Germanis eam adſcribit, adductisve cauſis, legum defectus, licentiæ & imperitiæ militaris &c. ſententiam ſuam corroboravit.

§. II.

Prolixius foret, ſollicite nimis inquirere, quis primus autor & apud quos primum unice in uſu fuerit, de rebus enim quæ conſuetudine pedetentim introductæ ſunt, non ita accuratum judicium ferri poſſe in propatulo eſt. Hoc interim non ſine fundamento affirmare auſim, apud omnes non ſolum Europæ, quod demonſtrari affatim poteſt, ſed & reliquarum mundi partium populos in uſu hunc probandi modum

(b) Lection. antiquar. L. II. cap. 6. *Inventam a Mantineis Monomachiam eruditis placet : argumento eſſe, ſtolam bellicam & veterem armaturam dici Mantinicam.*

(c) *de ſing. certam.* p. 1.

(d) *de Jure publico perſonarum* p. 127. quorum vero adducta ratio mihi admodum debilis videtur.

(e) in diſputat. *de Duello* §. 8.

(f) de provocatione ad Judicium Dei. p. 33.

(g) in Diſputat. *de Duellis Principum* Argentor. 1668. §. 11.

(h) *De Duello* p. 24 - 38.

dum fuisse. „ Mirandum autem non est parum aut nihil de probationibus barbararum gentium nobis innotuisse, cum partim ipsæ certam Reipublicæ formam non habuerint, partim nihil de ea consignarint, dubitandum tamen minime est, eos etiam hoc potius probandi genere, ut hominibus ferocibus magis quam moratioribus convenienti usos fuisse. Quicquid de eo sit de incolis Calecutiensibus in India Orientali in GVIL. STVCKII Scholiis *in Aniani Periplum Maris Erythrei*, eos certamina gloriæ & virtutis gratia frequenter instituisse invenio. (a) De Turbis occasione loci apud NATAL. COMITEM *Historiarum* LX. præsumo, eos usque ad Seculum XIII, eodem modo controversias dirimisse, (b) certi enim aliquid ob deficientia istorum temporum de legibus, Regi-

„(a) Sic enim p. 64. 65. Qui alium ad singulare certamen „vocat a lege campum in quo cum adversario congredi illi „tuto liceat exposcit. Si de illius virtute opinio habetur Rex „illum spectat. Victorem aurea cantenula donat, quam is, qui „victoriam obtinuit, perpetuo tueri debet, aliter enim parti „decoris nomen & gloriam amittit. Licet enim iis, qui „velint, armis cum eo de catenulæ illius merito & dignitate cer„tare. Catenula namque victorem sequitur & ei detrahitur, „qui ab alio superatus extitit; neque milites tantum, ve„rum & artifices de artificii præstantia armis inter se disce„ptant.

(b) Ita enim ad annum 1361. p. 300. verba habent: *Præclare agunt Turcæ in privatis controversiis ac differentiis, nam cum legem habeant, quæ improbe jubeat, in populos diversarum religionum sævire, abstinere autem prorsus a mutuis cædibus invitant adversarios Christianum aliquem strenuum ad singulare cer-*

Regiminis, judiciorumque Turcicorum forma monumenta statui nequit.

§. III.

Idemque de Græcia, Turcis nunc partim Venetisque subjecta Regione dicendum. Quamvis enim STRABO Geographiæ Lib. IX. (a) κατὰ ἔθος τι παλαιὸν τῶν ἑλλήνων, *secundum antiquam quandam Græcorum consuetudinem contigisse dicat, ut cum armati occurrissent Epeji, & par esset utrique exercitui robur ad singulare certamen progressi sint Pyraecbma Ætolus & Degmenus Epejus*, id tamen nondum arguit, modum etiam probandi extitisse. Nec minus antiquissimum exemplum id evincit, quo Hyllus, Heraclidarum in Peloponesum redire tentantium Dux, pugnavit cum Echemo Æropi filio Tegetarum Rege apud HERODOTVM L. IX. c. 26. nisi (b) forte HOMERVS Iliados L. III. c. 290. (c) ita intelligendus, qui A-

 gamemno-

---

tamen provocare, quod si abnuerint, neque gaudeant, ipsi ultro invitant, ita se fortiores esse per adversariorum ignominiam profitentur, quos arguunt ignavia. De quo videas judicium adducto simili exemplo apud BVSBEQVIVM *Legationis Turcica* Ep. III.

(a) Edit. Casaubon. p. 246. Xylandrin. Basil. 1571. 12. fol. p. 238.

(b) vid. pluribus DIODOR. SICVLVS, *Bibl. Histor.* L. IV. c. 60. edit. Steph. fol. 177. EVRIPIDES ἐν ἡρακλείδαις. Act. IV. p. 804.

(c) Vid. Iliad. K. ubi Ajax & Hector. Iliad. E. ubi Achilles & Hector, Iliad. Vamma ubi Menelaus & Paris duellatores inducuntur.

gamemnonem sacrificabundum & fœdera pacturum ita loquentem introducit.

Quodsi mihi mulctam Priamus Priamique filii
Pendere nolint, Alexandro prostrato,
Tum ego etiam postea pugnabo causa mulcta sqq.

Negligendus tamen mihi hic non est, qui apud HERODOTVM eodem libro invenitur Virginum Deæ indigenæ Atheneæ sacra celebrantium pugnandi modus, hæ enim in duas quasi phalanges divisæ, fustibus lapidibusque sese in vicem petebant, hoc judicio, ut quæcunque fortiter resistendo illæsa domum rediisset, illibatæ pudicitiæ virgo haberetur, quæ vero feriebatur vel in ipsa pugna succubuisset, aut de acceptis vulneribus caderet impudicitiæ macula notaretur. Omnium propriissime huc pertinet exemplum a POTTERO (d) *in Archæologia Græca* ex HESYCHIO HARPOCRATIONE, SVIDA aliisque relatum, ubi Melanthius Atheniensium Rex, Xanthum Bœotiæ Regem in singulari certamine interemerat. Ex quo simul apparet, dedecori iam istis temporibus fuisse, duellum detrectare; *lite enim oborta*, inquit POTTERVS, *inter Athenienses & Bæotos de agro quodam in Confiniis Attica & Beotica Xanthus pugna singulari cum Atheniensium Rege controversiam dirimere voluit. Thymocles, qui tum Athenis regnabat, eo quod pugnam declinaverat, de solio dejectus est. Qui in ejus locum successit Melanthius quidam Messenius provocationem amplexus*

(d) L. III. c. XX. pag. 351. sqq. edit. Lugd. Bat. 1702. in fol.

amplexus in loco condicto hostem convenit. Quem cum dolo ut retrospiceret faciens interemisset in ejus victoriæ memoriam Ἀπατούρια instituta fuere. De quibus videatur laudatus POTTERVS.

§. IV.

De Romanis nunc videndum. Equidem videtur populus ille, uti magnitudinem imperii bellis maxime acquisivit, (a) ita & primam suam originem duello debere. Evincit id LIVIUS (b) ubi de Romulo & Remo fratribus, augurantibus uter urbem conderet, ita dicit: *Inde cum altercatione congressi, certamine irarum ad cædem vertuntur; ibi in turba ictus Remus occidit*, hac enim ratione sublato Remo fundandæ urbis potestas solo Romulo remansit. Sic anno statim ab urbe condita IV. Romulo gentis conditori cum Acrone, Cenensium rege, cujus inter cæteros subditorum filias simulatis ludis equestribus rapuerant Romani, singulare certamen fuit, uti illud asserit VALERIVS MAXIMVS. (c) Sequebatur

(a) Sic Romulum *augurio urbem excitasse plenum spei bellatricem fore* probat FLORVS L. 1. c. 1. n. 7. de qua itidem ARNOBIVS L. VII. p. 255. *Civitas in humani generis perniciem nata quæ orbem subjugavit innoxium.*

(b) L. 1. c. 7. a quo tamen dissentit FLORVS cap. 1. n. 8. qui eum jussu fratris occisum dici refert.

(c) L. III. c. 2. n. 3. cui tamen contrariatur LIVII narratio qui eum in prælio truncasse dicit. L. 1. c. 10. Conf. DION. HALYCARNASSAEVS L. II. p. 101. edit. Syiburg. verb. τὸν βασιλέα: PLVTARCHVS in Romulo, verb. *cum jam in* &c. Liceat huic recens Brasiliensium addere exemplum; quod

tur singulare illud certamen Horatiorum & Curatiorum sub Tullo Hostilio, tertio Romanorum Rege, ad finiendum bellum cum Albanis annis V. C. a 82. usque ad 90. gestum, omnibus scriptoribus decantatissimum, (d) nec non innumera exempla quæ vide apud LIVIUM aliosque. Ast cum hæc omnia publicas

---

CASP. BARCLAIVS *in rebus Brasilia.* Clivis 1660. 8. p. 431. sqq. ita refert. *Amabat hac tempestate Rex Tapujanorum* (*populi interiora Brasiliæ incolentis.* vid. eund. p. 418. sqq.) *Jandovius, Jackerii, Magnatis cujusdam finitimi filiam, nubilem, formaque speciosam, quam cum uxorem rogasset per sacerdotes, abnuit Jackerius. Quare impatiens repulsa Jandovius, ex Prophetarum & populi consilio, in caput Jackerii, subditorumque ejus perniciem juravit. Tegitur dolor & quæ parabatur fraus. Simulata amicitia ad certamina ludicra invitatur cum gente omni Jackerius, qui fraudem non suspicatus in arenam ad palæstram descendit. Cum lucta certaturi alter alterum amplexus esset, fœminæ Jandoviani exercitus in aliorum crines furibundi involaverunt & capillis apprehensos detentosque crudelitati suorum & laniena incautos objecerunt. Ita quam non poterat prece, vi & scelere puellam abstulit. Erant tum Jandovio uxores quatuordecim, fuerant quinquaginta. Ex quibus liberos susceperat non nisi sexaginta ipse seculum excesserat. Hæc ex chartis constant Joh. Rabii, Germani Waldecensis, qui rogatu Regis Jandovii & Comitis Nassovii permissu in Tapujarum terras abierat ut interpretis officio Belgas inter & ipsam gentem fungeretur.* Hactenus BARCLAIVS.

(d) Vid. de eo FLORVS L. 1. c. 3. per tot. LIVIVS L. 1. cap. 24. 25. sqq. DIONYS. HALICARN. L. III. cap. 16. edit. quam HERM. STEPH. & CASAVBONVS curarunt. pag. 80 - 83. verbis: *Qui de Albanis & Romanis intererant, quod se cito illius belli molestiis liberari cuperent, controversiam armis dirimendam*

pnblicas caufas concernant in privatorum etiam controverfiis dirimendis apud Romanos noftro judicio locum fuiffe, exinde non affero. Si autem vel fequioribus temporibus illud obtinuiffet, ab Honorio tamen Imperatore Seculo IV. cum omni Monomachia fimul abrogatum fuiffe LAVRENTIVS PAVLINVS, *Gothus* teftis eft. (a)

§. V.

Longe aliud de Italia quatenus Romano Imperio non amplius fubjecta fuit, finitimisque Regionibus dicendum. Ab eo enim tempore quo cum Carolo M. Imperium Romanum ad Germanos pervenit, infimul & Jura Germanica five Francica promifcue, ut poftea in Germania Romanum recepta erant, hincque lex Alemannorum tit. 85. diferte a Francis (quo confueto nomine Germanos antiquis temporibus venifse tum fatis conftat tum luculenter probavit HOTTOMANNVS in Franco-gallia) in Italiam hoc inftitutum perveniffe edocet. Hinc feculo jam X. Hugo Italiæ Rex a fratre cui interdixerat, ne fe amplius fra-

F trem

effe cenfuerunt. Sic exemplum T. Manlii videas apud EVTROPIVM *Breviar.* L. II. c. 2. verb. *Nobilisfimus de Senatoribus T. Manlius, provocantem Gallum ad fingulare certamen congreffus occidit & fublato torque aureo collique fuo impofito in perpetuum Torquati fibi & pofteris nomen accepit.* Simile de M. Valerio apud eundem ibid. c. 3. & LIVIVM L. VII. Corn. Cosfi cum Larte Tolumnio, Veientium Rege L. IV. c. 16. Marcelli cum Viridomaro L. XX. c. 20. & pasfim.

(a) in Hiftoria Arctoa pag. 75. ex L. Ofiandro Hift. Eccleſ. Cent. 4. L. 4. c. 23.

trem appellaret; duello provocatus, adolescentem pro se propugnatorum dedit. (a) Imo de Vmbris, antiquissimo Italiæ populo, juxta Illyricum, quorum Regio hodie Ducatus Spoletanus audit, NIC. DAMASCENVS in *Histor. universali* refert, *cum controversias inter se habeant pugnare armatos, ac si bello congrediendum esset, & videri justiorem habuisse causam, qui adversarium interemerint.* Plurimum autem Longobardis in usu fuit hæcce probatio; patet id tum undicunque ex LEGIBVS LONGOBARDORVM (b) tum etiam ALCIATO (c) probatur, qui casus in quibus adhibita recenset; quo & pertinet PAVLI DIACONI *Aquilejensis* narratio de Regina de crimine adulterii objecto per servum se purgante. (d)

§. VI.

(a) LVITPRANDUS *Histor. L. III. c. 13.*

(b) Quos laudabili instituto collegit HEROLDUS in *Antiquit. Germanicis* p. 159 -- 260. item LINDENBROGIVS in *Codice Legum Antiquarum.* p. 509 -- 690. ubi vid. inprimis L. II. tit. IV. per tot.

(c) *de sing. cert.* C. IV. qui denique subjungit; *Nec omnino barbaræ irrationabilesque hujusmodi constitutiones sunt. Cum enim Longobardorum duello scutis solum & fustibus res gereretur, raroque accideret, quemque occidi, non mutum a Pancratio vel colluctatione certamen id absfuisse existimandum est. Fuerunt veteribus Græcis instituti pugiles, qui plumbo onustis cestibus invicem longe periculosiore conatu decertarent, nec tamen Ledæos fratres aut Herculem Ericem Entellum, quis his præcelluere id circo barbaros quisquam dixit*, de quo judicium sit penes Lectorem.

(d) *De gest. Longobard.* L. IV, c. 16. verb. *Hæc cum de cri-*

§. VI.

Galliam quam cum HORNIO (a) duellorum matrem & nutricem merito dixeris, considerantes frequentiora hujus probationis vestigia invenimus. Galli enim uti præ aliis nationibus ferventiores alunt spiritus, (b) ita mirum haud fuit, si ad exemplar aliarum gentium itidem duello res controversas componerent. Tamdiu igitur obvenientibus facti quæstionibus illud Judicium applicandi universam Galliam consuetudo tenebat (c) donec Ludovicus Divus sive Sanctus, quem Scriptores Rerum Francicarum (d) nulli pietate secundum perhibent, medio Seculi XIII. monomachiam omnem primus omnium Gallis interdiceret, quam deinde legem nepos ejusdem

---

mine adulterii apud maritum fuisset accusata. Servus ejus Carolus (qui ab aliis & Carellus & Pitto nominatur,) *a Rege expetivit, ut cum eo qui Reginæ crimen ingesserat, pro contestatione castitatis Dominæ suæ monomachia dimicaret. Qua concessa, cum cuncto populo adstante superavit: Regina vero post hoc factum ad dignitatem pristinam rediit.* Conf. PAVLVS WARNEFRIDVS L. IV. *de gest. Long.* p. 851. PETRVS BIZARVS L. III. *Histor. Genuens.* p. 51.

(a) *Orbis Politici.* P. 1. c. 11. Sect. 11. §. 7. p. 75. sqq.

(b) Voyes *les Discours* de Monsr. DE LA MOTHE LE VAYER *de la contrariete d'humeur qui se trouve entre des certaines nations & singulierement entre la Françoise & l'Espagnole.*

(c) Vid. BODINVS de Rep. L. IV. p. 742.

(d) Vid. de Ludovico IX. JO. SIRE *Sr. de Jonville* in *Hist.*

dem Philippus Pulcher de non promulgavit, quam tamen biennio post iterum antiquare quodammodo coactum fuisse, cum occultis caedibus fortissimus quisque caderet, refert BODINVS (e) in tantum restringuendo, ut duello, nisi ob capitales accusationes certare, haud licuerit, teste HOTTOMANNO. (f) Idem Seculo XIV. Philippum Valesium Franciae Regem movit, ut speciali constitutione edita, quae apud GVIDONEM PAPIVM *Decisionum Gratianopolitanorum* c. 616. habetur, duellum certis in casibus permiserit. (g) Ita regnante Carolo VI. Duellum a Parlamento regio in causa adulterii in uxorem Jo. Carongii a Jaqueto Griso, Proceribus, commissi, decretum, cui Rex ipse interfuit, victoremque Carongium non contemnendo munere locupletavit. Prout illud ROBERTVS GAGVINVS (h) FROSSARDVS, (i) & THVANVS (k) commemorant. Verum

---

Ludov. S. GVILIELM. de NANGIS. MATH. PARIS. & MARIM. SANVT. TORSELLVS L. III. Part. 12. C. 1. 2. 3.

(e) Loc. cit. p. 743.

(f) *de Feud.* p. 902.

(g) Vid. GVID. PAP. p. 917. & ALCIATVS p. 8. qui addit: *Qua Lex summa ratione nititur. Nam cum Jure civili existentibus solum judiciis torqueri equuleoque alligari reus debeat, si accusator, cui alioquin talionis poena subeunda esset malit etiam per duelli quaestionem rei veritatem patefieri audiendus est.*

(h) *Histor Franc.* L. IX.

(i) *Histor.* L. III.

(k) Lib. CXXIV. p. 987. edit. Francof. Tom. III.

Verum cum ſucceſſu temporis hæc Juris perſequendi ratio in tantum genio nationis arrideret ; ut proprio auſu congrederentur , atque infamem iſtum haberent , qui non verbulo læſus mox ſtricto gladio injuriantem perſequeretur , hincque ejusmodi digladiationibus Respublica multum detrimenti pateretur , majori cura mori huic derogatum ; quippe cum Henricus IV. Galliæ primus ex ſtirpe Borbonia Rex , Edictum anno 1609. ejus rei cauſa conderet. Namque cum initio ſeculi præcedentis frequentes aulicorum in Duellis cædes fierent atque ſingulatim anno XV. Latrius, Fertæus, Livarrotus & Donvilarſius digladiati fuiſſent Clerus querelas ad Ludovicum XIII. Regem detulit, atque edictum ,quo majori quam antea ſeveritate in Monomachos animadverteretur , impetravit , ut ex GRAMONDO (l) apparet. Cæterum quam effrenatæ huic licentiæ noſtris temporibus per edictum hodierni Galliarum Regis ſit inhibitum ſatis ſuperque eſt notum. (m)

§. VII.

In Anglia Judicium hoc obtinuiſſe ex accuratiſſimo Hiſtoriæ Anglicanæ Scriptore THOMA SMITH.

(l) Quod ex IOAN. de SERRES de Henrico IV. p. 1112. ſqq. excerptum invenies in LAVR. BANK. *Norcopenſis Gothi* Phil. & J. V. D. Franc. *de Duellis eorumque natura & Jure* diſſ. Francoq. 1659. in fine.

(m) *Hiſtor. Gallic.* L. I. ad an. 1615. p. 74. 75.

(a) satis liquet; magisque illud evincunt LEGES ANGLIORVM (b) apud HEROLDVM (c) extantes, nec non Seculo XI. lex a Guilielmo I. A.R. Conquæstore dicto, lata: *Si Francigena appellaverit Anglum de perjurio aut mundo &c. se defendat, per quod melius volue-*

(a) ita enim ille *de republ. Anglorum* L. II. c. 6. edit. Lugd. Bat. 1630. 24. pag. 190. *Ex usu patrio & Angliæ consuetudine invaluit, ut tribus potissimum modis sententiæ, quæ summum controversiæ finem imponunt, pronuncientur: in Comitiis Parlamentariis, in certamine singulari, & in juridicis conventibus.* Itemque speciatim *de Judicio duellico* cap. 8. pag. 191. *Duellum nunc dierum* (vivebat autem Sec. XVI.) *non admodum frequens est; Sed tamen in desuetudinem penitus abivisse, nondum potui intelligere, & propterea emortuum non sentiet esse ubi quis efflagitaverit.* Nec non L. III. c. 3. p. 251. sqq. ubi in casu homicidii duello quæstionem dirimi asserit, cui subsequens Epiphonema adjicit: *Pontifices Romani & Ecclesiæ Proceres hoc judicandi genus frigidis argumentationibus a Theologia & Philosophia petitis plurimum insectantur. Certum tamen illud est in Republica militarem in modum composita nonnulla pacis & quietis bono tentanda esse, quæ in umbra & musæo clam disputantibus non perinde arrident. Vtut res se habet diu inusitatum mansit hoc certaminis genus ex historiis potius quam ab experientia nostra petendum. Attamen in hodiernum usque diem legis vigorem retinet.*

(b) Tit. I. n. 3. *De Homicidio si quis negaverit cum XI. juret aut in campum exeat, utrum ille voluerit, ad quem causa pertinet*, & Tit. IX. *Qui domum alterius noctu incenderit, damnum triplo sarciat & in fredo sol: LX. aut si negat, cum undecim juret aut campum decernat.*

(c) *In Origin. ac Antiquit. Germ.* Basil. 1557. p. 127. apud

voluerit, aut judicio ferri aut duello. Si autem Anglus infirmus fuerit, inveniat alium qui pro eo faciat. Scilicet in tanta tunc temporis hæc probandi ratio erat observantia, ut, quod tamen ubique fere secus erat, nec Clerici ab illo probationis genere exempti essent. Equidem RADULPHUS DE DICETO nobis adversari videtur, dum medio Sec. XII. tempore Henrici II. clericos ad singulare certamen subeundum non coactos fuisse perhibet: verum quibusdam in casibus illud & a Clericis adhibitum fuisse exemplo Monachi cujusdam Cœnobii Windociensis, qui cum Sanctonensis Episcopatus Clerico duellum inierit, & alio Anshelmi, Thesauri Laudanensis Ecclesiæ custodis, in duello aurifabrum vincentis ex FRANC. IURETO (d) patet. Imo Seculo XIV. circa finem Richardus II. Angliæ Rex duellum in omnibus purgationum casibus adjudicari, nec ætatis nec valetudinis rationem haberi voluit, teste HENRICO DE KNIGTHON, Canonico Leycestrensi, *in Historia Anglicana.* (e) Cæterum duplici ratione modoque commissum illud fuisse moribus Anglicis ex SPELMANNI, Equitis Angli, *Glossario*, docet vir celeb. IOH. CHRIST. BECMANNUS. (f) Scilicet alia fuit quæ ad Curiam militarem

LINDENBROGIUM p. 483 - 486. tit. XV. *In furto & vulneribus campus judicat.*

(d) in *notis ad Ivonis Epist. 168. p. 175.*

(e) p. 2753.

(f) Differt. *de Judiciis Dei* Cap. V. §. 2. & *Medit. polit.* Cap. XV. n. 4. & *Polit. parat.* c. 15. n. 2.

rem quam Angli Marschalli vocant, alii quæ ad civilem peragebatur dimicatio. *In illa tela adhibebantur mucronata, in hac obtusis tantum pugnabatur.* Non desunt insuper abunde exempla Reges Angliæ in regnis sibi asserendis aut causis aliis publicis dijudicandis singulari certamine usos fuisse. Edmundi scilicet II. cum Canuto I. Magno, Daniæ Rege, de regno certantis (g) Eduardi III. cum Philippo Valesio Galliæ Rege duello congressuri (h) Henrici IV. a Ludovico Valesio Duce Aurelianensi provocati, (i) aliorumque, quorum vero consideratio ad præsens institutum non pertinet.

§. VIII.

Hispanos quod attinet, illorum sedulo quamvis monumenta pervolventi parum quod ad rem faceret, elicere licuit, at vero ideo dubium haud residet, nec apud illos prioribus seculis hunc modum probandi fuisse ignotum. Equidem obstare videtur BODINVS, (a) qui legibus Hispanorum nullam duello justam causam probari expresse asserit, at majoris est testimonium VASQVII, (b) Hominis Hispani, existimantis

(g) quod memorat PONTANVS in *Reb. Danic.* p. 151. describit POLYD. VIRGILIVS *Hist. Angl.* L. VII. ex edit. Ant. Thysii Lugd. Bat. 1651. 8. p. 172.

(h) Vid. LEIBNITZIVS in *Codice Jur. Gent. Diplomatico.* Part. I. n. 79. p. 152. POL. VIRGILIVS. *Hist. Anglic.* L. XIX.

(i) LEIBNIZ c. l. n. 114.

(a) de Republ. L. IV. p. 745.

(b) Controv. Illustr. L. I. c. 11.

mantis duellorum usum vetitum iri, *quia in hoc*, verba sunt, *Concilio Tridentino anno 1563. mense Augusto, jussu Hispaniæ Regis, potentissimi Domini mei, propositum est duella vetari, quamvis nondum definitum stat.* Ita Seculo X. homicidium Sanctio Hispanorum Regi a cive Zamorensi proditorie illatum, cum ille Zamoræ urbis obsidionem moliretur, Præfectum quendam exercitus Hispanici duello cum illustris cujusdam Zamorani filiis ultium ivisse, idem refert VASQVIVS (c) Integrum vero apud illos in hujusmodi pugnis procedendi modum exemplo memorabili duorum Hispanorum nobilium anno 1522. duello certantium ex PONTO HEVTERO DELFIO *in vita Caroli V.* L. VIII. refert CAMERARIVS (d).

§. IX.

Ad Suecos nunc devenimus, quos omni tempore bellicis artibus studuisse Suecanæ Historiæ monumenta abunde probant. (a) Hinc dubium minime est, quin & antiquis temporibus bellicoso huic judicii generi indulserint. Præsertim cum non solum vox Ordalii, quo pariter nomine antiquitus judicium duellicum veniebat, (b) Gothicæ sit originis, (c) verum

(c) c. l. p. 133.

(d) Hor. Succis. c. 21. per tot.

(a) vid. IOAN. SCHEFFERI *Memorabilia Suetica gentis* cap. VIII. 9. 10. seqq.

(b) vid. SCHOTTELIVS *de singul. Germ. juribus* c. 28. von Ordel Recht. §. 1. 2.

(c) Videatur hac in materia Disp. *de Ordaliis* sub Præs. JOH. A. BELLMAN. Vpsal. 1709. habita p. 4. seq. qui ex Gothico vo-

rum etiam res ipsa Suecis maxime propria extiterit (d). Nititur autem hujus rei assertio præcipue lege quadam antiqua Vplandica in veteris juris Sveo-Gothici Codice reperienda, quam vide apud LOCCENIVM *in Antiquit. Sueo. Gothicis*, (e) qui simul eandem probandi rationem anno 1320. destructam penitus fuisse, ex STIERNHOECKIO (f) aliiq; probatum facit. (g) Remansit tamen quædam adhuc hujusce ferocitatis umbra, dum non solum ipsi Sueciæ Reges frequenter, & fere absque necessitate singularibus certaminibus bella diremta vellent, imo maximum dedecus existimarent, si quis Principum periculosum hunc congressum recusaret, verum etiam privati ex eodem capite injurias illatas ipsimet ulciscerentur. De priori, exempla permulta vide apud IOANNEM MAGNVM (h) & ALBERTVM KRANTZIVM (i). Po-

---

cabulo Ordel, eodem quod Urthel, illud derivat; atque contra CANGIVM in mediæ & inf. latinitatis Glossario Saxonum linguæ illud asserenti, ex eo quod lingua Saxonica Gothicæ sit originis argumentatur.

(d) vid. d. disp. p. 10. seqq.

(e) edit. prioris quæ Holmiæ anno 1654. in 8. prod. L. II. cap. 8. p. 67. conf. IOH. MAGNVS *in Goth. Suec. Hist.* L. II. c. 7.

(f) *de jure Sueonum & Gothorum vetusto*, quem omnino vid. L. I. c. 8. per tot.

(g) vid. edit. quæ Francof. & Lips. 1676. in 4. prod. L. II. cap. 5. p. 43.

(h) Romæ 1554. fol. L. VIII. c. 16. Alarici & Erici qui uterque in circo moribundus corruit, itemque Scarini & Grami p. 70.

(i) *In Regnorum Aquilonarium Chronica* Franc. ad Moen.

Posterius quod concernit, per leges publicas, imprimis Gustavi Magni, nec non Caroli XI. (k) & gloriosi ejusdem successoris Caroli XII. (l) per edictum de anno super. Sec. 95. omnis iste furor severe est interdictus.

§. X.

Suecis conterminos jungamus Danos. Enimvero hic sedem fere propriam duellum habuisse videtur, præterea enim quod variis in casibus adhibitum fuerit, non minus etiam probandi modus extitit. Variis namque probationum generibus utebantur Dani, de quarum ratione, & quid illis voce ordalii venerit omnino videatur OL. WORMIUS *in monum. Danic.* (a) L. I. c. II. *de ordalio* p. 57. seqq. Huc autem quod pertinet, videatur prolixe apud eundem eodem libro c. 10. per tot. Scilicet fundabatur hæc consuetudo lege ut antiquissima, ita Scriptoribus duellicis decantatissima a Frothone, primo a nato Christo Danorum Rege lata, qua sanciebatur, ut de qualibet controversia ferro decerneretur, quam exemplis corroboratam

 vide

1575. f. in *Suecia*. Atisli scilicet, aliis Attili vel Attilæ dicti, qui Jutiæ Præfectum singulari certamine interemit, p. 216. itemq; *in Dania*. p. 212. Sigtrugi, cum Gramo, Daniæ Rege, de quo vid. etiam LOCCENIUS Hist. Suecanæ L. I. ed. Franc. p. 7. 8.

(k) vid. *Jus milit. Suec.* tit. XIV. §. 67.

(l) cujus mandatum vid. apud. CASP. MATH. SCHWARZIUM *in annot. germ. ad Jus milit. Suec.* Bremæ 1675. in 8. p. 69. seqq.

(a) Edit. Hafniensis de anno 1643. in 4. maj.

vide apud SAXONEM GRAMMATICVM. (b) Et ſane ſi ullibi memorabilis modus circa hoc judicium obſervari ſolitus extitit, apud Aquilonares hoſce populos id fuit, quem etiam laudatus WORMIVS eleganter propoſuit. Quemadmodum vero tandem hæc dicta ratione inſtituta probatio a Suenottone, prævio ſacri fontis lavacro ad Chriſtianorum ſacra transeunte abrogata, & in ejusdem locum alia, at vero non minus ſuperſtitioſa, ſpecimen illius Poppone Epiſcopo exhibente, introducta fuerit citato loco apud WORMIVM invenies: cui adjungatur ALB. KRANZIVS (c) *in Dania, qui Heraldum conſilio inter ſuos habito duelli uſum abſtuliſſe, ſacramenti vero Religionem cunctis teſtimoniis antepoſuiſſe* dicit; quamvis idem de Suenone referat, *eum controverſias jure dirimi ſolitas ad antiquas pugnæ diremtiones & duella revocaſſe.* (d) Cæterum ſilentii peplo involvendum minime hic eſſe cenſeo: multifaria exempla, in Hiſtoriarum monumentis obvia, ubi Regibus Daniæ de ſponſis Regiis contendentibus duellum uſui fuit, quæ copiiſſime videas apud KRANZIVM. (e)

§. XI.

(b) *Hiſtor. Danica* L. V. nec non etiam VVORMIVM p. 68. ſeqq.

(c) infra cit. edit. p. 92.

(d) Cap. 32. L. V. p. 117.

(e) vid. L. II. c. 2. p. 27. edit. Francof. ad Mœn. 1575. in fol. ubi Haldanus Norvvegiæ Regis filiam duello obtinuit. Alia exempla notatu digniſſima vid. ibid. p. 28. 29. it. p. 34. 35. Duellum Simaldi & Haldani vid. p. 229. Regneri cum Sorlo p. 303.

§. XI.

Nec ab hocce probandi modo Hungaros, gentem, si quæ alia, bellicosam alienos fuisse quilibet facile crediderit. Vnicum tamen & potissimum huic asserto testem demus, ANTON. BONFINIVM *Rer. Vngaric.* Dec. IV. L. VII. ita disserentem: *Cum Vngaris mos esset, deficientibus utrinque probationibus in quoque negotio singulari certamine causam definiri, quod absurdum est, ac ceteris foris in auditum, lex inde lata qua ubique poterit; quam in militari foro duellaris dimicatio antiquata est.* (a) Respicit autem BONFINIVS ad decretum Mathiæ Regis, quod decretum majus scriptoribus Vngaricis audit, de anno 1486. n. 13. ubi inter alia: *Proinde hoc judicii genus perpetuo aboleatur, & nunquam decernatur, nisi in casibus in quibus omnis probatio deficeret, non tamen in sede judiciaria, sed in Curia*

Eundem de Virgine Principe contendentem in saepius citati WORMII *appendice*, de prisca Danorum Poesi, *ad Litteraturam Runicam*, (quæ Hafn. 1651. prd.) p. 198. carmine ante obitum suum composito, Stropha XIX. vertente WORMIO, ita canentem invenies:

Pugnavimus ensibus,
Pulchricomum vidi crepusculascere,
(quod idem est ac in mortis agone constitutum esse)
Virginis amatorem &c. per quem Haraldum primum Norvvagiae Monarcham intelligendum putat WORMIVS cit. loc. Holgeri Dani cum Burmanno, Aegyptiorum Rege, de eadem causa duellum recenset TH. BARTHOLINVS, *Filius*, in Diss. *de Holgero Dano.* Hafn. 1677. in 8. Cap. XV. per tot.

(a) vid. Editio quæ Colon. Agrip. 1690. fol. prod. p. 457. col. I. lit. a.

militari Reg. Maj. (b) Quod idem Decretum a Vladislao Rege anno 1492. repetitum atque confirmatum esse apparet ex Decreti ejus I. articulo 37. (c) Cæterum hujus judiciarii congressus apud Hungaros rationem ex SABELLICO ita proponit JO. FERD. BEHAMB. (d) Si causa anceps sit, nec aliter liquere possit, his ferro decernitur, reus & actor dimicant, Rex, aut qui Regis vicem gerit, pugnam spectat, judicatque secundum eum qui superior fuerit; fatis vicisse credunt, cujus adversarius aut pugnam cunctantius inibit, aut lineis areæ quibus pugnæ locus circumscribitur exciderit: qui ex equo dimicant, lancea prius dein gladio utuntur, pedites praeter verenda cæteris nudi pugnant. Cui interim memorabile exemplum Hungari, Græcum monstrosæ proceritatis duello vincentis legere aut plura evolvere placeat; adeat BONFINIVM (e) & ISTVANFIVM. (f)

§. XII.

(b) vid. hunc Decreti articulum in editione citata ex collectione SAMBVCI p. 65. itemque in collectione Decretorum Regni Hungariæ Tirnaviæ 1574. in fol. publicata art. 18. p. 179.

(c) Vide hoc Decretum in dicta collectione p. 221.

(d) *in Notit. Hungariæ antiquo modernna* Argentorati 1676. in 8vo. excusa Part I. p. 233. vid. eundem Part. II. p. 221. sqq.

(e) Dec. I. L. X, p. 108. col. b. lit. c. seqq.

(f) *In historia de Rebus Vngaricis* Libris XL. Colon. Agripp. 1684. in fol. ubi p. 460. certamen singulare Carolicocii cum Valentino Bauffio itemque p. 350. Emerici Tiliquesfii cum Rustane Budensi graphice describit. Plura exempla ex eo depromta invenies in Mart Zeileri Epistolis, edit. Vlmensis de anno 1700. in fol. p. 301. litt. b. 475. b. 477. b. 478. b. & alibi.

§. XII.

Tandem ad Polonos accedimus, quos si hunc quidem probandi ritum spectes, primo statim loco nominandos habuissemus. Wagrios enim Slavos jamdum lites suas ferri judicio permisisse tradit HELMOLDVS, Presbyter Bosoviensis, in *Chronico Slavorum.* (a) De usu autem sequioribus temporibus recepto expresse testatur CHRIST. HARTKNOCHIVS in *Chronico Borussiæ*, (b) idemque confirmat ALEXAND. GAGVINVS in *Sarmat. Europ.* (c) Scilicet observat ex CROMERO, FRANC. MARINIVS, Polonus, *jure simplicissimo Polonos primis temporibus usos fuisse, atque controversias a Principibus ex æquo & bono aut singulari nonnunquam certamine dijudicatas fuisse. Palatinorum deinde tempore leges paucissimas ex observatione saltem viguisse. Tandemque Jus Saxonicum in Poloniam introductum, eoque uti specialiter urbi Cracoviensi a Boleslao concessum fuisse, donec sub Alexandro Rege suasu* Pon-

(a) L. I. p. 88.

(b) Part. II. Cap. VII. p. 540. lit. A. Belangend die Gerichte, so ists auch gewiß daß die ersten Fürsten in Pohlen nach ihren Gefallen wie sie es billig zu seyn vermeinet die streitigen Sachen unter ihren Unterthanen entschieden. Es ist auch das Faust-Recht wie bey andern angräntzenden Ländern üblich gewesen. Denn wenn eine schwere Sache vorkommen, die der Richter nicht schlichten konte, musten sich die streitenden Partheyen drum schlagen, wer alsdenn den andern überwältiget, der hat das Recht gewonnen.

(c) pag. 29.

Pontificis Romani quatuordecim articuli Statutis Regni Poloniæ inserti, abrogarentur, de quibus prolixius videatur laudatus MARINIUS. (d) Ex qua relatione abunde colligere licet usum hujus judicii simul cum istis articulis fuisse sublatum, de quo vide infra C. III. §. 12.

CAP. III.
De Judicio duellico apud Germanos.

Conspectus Capitis.

§. I. Fuisse judicium duellicum apud Germanos. §. II. Unde ad illos devenerit. §. III. quid de eo in Germania antiqua. §. IV. quid in media appareat. §. V. quibus in casibus fuerit adhibitum. §. VI. Singularia duellorum. §. VII. Casus duelli ordinarii. §. VIII. Exceptio a regula. §. IX. Usus ejusdem in civilibus. §. X. in criminalibus. §. XI. Modus judicii in Germania observatus. §. XII. De sublatione Pontificia. §. XIII. Privilegiis Civitatum duellis. §. XIV. Edictis contra duella latis. §. XV. Conclusio.

§. I.

(d) In *Diss. de Scopo Reip. Polonicæ adversus Hermannum Conringium.* Vratisl. 1665. 12. ed. p. 125 - 129. seqq. Autor fictitio utitur nomine, nec quis fuerit constat; prodiit tamen eodem anno *de scopo Reip. Polonicæ & domo Austria adversus Franc. Marinium Polonum libellus quo Vir summus Hermannus Conringius ab ineptiis & calumniis vindicatur* in 12.

§. I.

EXhibitis hactenus gentium Europæarum circa judicium duellicum institutis specialius nunc Germanorum mores enarrandi veniunt, quippe quibus illud, si non ipsam originem, formam tamen aliis etiam gentibus receptum (a) debere videtur. Neque enim ratio dubitandi apparet Germanis non æque ac aliis populis morem hunc probandi admodum arrisisse præcipue cum fortitudo eorum bellica TACITO jam in integro *de Germanorum moribus* Tractatu (b) late deprædicetur, tum ita de illis SENECA (c) sentiat: *Quid Germanis animosius, quid armorum cupidius, quibus innascuntur, innutriunturque, quorum una illis cura est, alia negligentibus?* Hincque sane mirandum minime est Germanis iteratos Duellorum actus in Jus tandem consuetudinarium cessisse, atque adeo judicium hoc posthabitis aliis probationibus, in foris illorum frequentari cœpisse.

§. II.

Altius vero ut rem repetamus, id maxime probabile videtur a Cimbris ad Germanos Jus duellicum devolutum esse. (a) Longa equidem inter eruditos de

H Cim-

(a) Sic a Germenis in Italiam & Galliam importatum documento esse potest Lex Alemannorum Tit. 85. & Lex Friderici II. Constit. Sicular. L. II. Tit. 32. ex collectione ANDREÆ DE ISERNIA p. 174.

(b) & *Annal.* XV. c. 1.

(c) *de Ira.* L. 1. c. XI.

(a) quam sententiam pariter fovet ingeniosissime pro iudicio

Cimbrorum gentis origine versatur disputatio, (b) quam nunc aliis discutiendam relinquimus, ast nec ii rem male tetigisse mihi videntur qui eorum Etymologiam a Germanico vocabulo Kimber, Kemper seu Kempfer arcessunt. Hinc & Jus duellicum das Kampff-Recht vocatum esse innuit GRYPHIANDER. (c) Dum igitur a pugnis & virtute bellica (d) nomen Cimbris inditum, deque illorum in Germaniam migrationibus abunde constet, (e) nemini facile dubium erit, aut

---

duellico differens Silesiæ olim decus LOHENSTEINIUS in *Arminio* Part. II. L. III, p. 547. 551.

(b) Plurimi Cimbros a Gomero (de quo vid. IOSEPHUS *Antiqu. Jud. L. 1. c. 6.*) & nomen & originem sumsisse statuunt quales sunt LAZIUS *de migrationibus Gent.* L. III. & qui eum defendit NICOLAUS PETREIUS *de Cimbrorum & Gothorum originibus &c.* Lips. 1695. in 8. ROBERTUS SHERINGHAM *de Anglorum gentis origine* (Cantabrigiæ 1670. in 8.) nomen a Germanorum kempffen illis concedit, originem vero a Gomero traxisse integro III. & V. cap. erudite pernegat. Singularem plane de eorum originæ & denominatione sententiam fovet OTROKOCSI, Hungarus, *in Originibus* HUNGARICIS (Franekeræ 1693. in 8.) Part. II. p. 156. Omnem eorundem originis inquisitionem flucci pendit MOLLERUS in *Isagoge ad Chersonesum Cimbricam* P. I. c. 3. §. 1. 2.

(c) *de Weichbildis Saxonia* c. 42. n. 8. - 13. edit. Argent. 1666. in 4. p. 106. conf. 45. n. 16. 17. itemque Cap. 56. n. 3. & seqq.

(d) Hinc supra citatus SHERINGHAM non incongrue illos taxat qui Cimbros Latrones extitisse velint, cum, secundum FESTUM, milites antiquitus latrones vocarentur.

(e) Vid. HIERON. CYPRAEUS *de origine, nomine, priscis sedibus, &c. & migrationibus Saxonum Cimbrorum* &c. Hafniæ 1622. in 4. & inprimis STRABO *Geograph. L. VII.*

aut Germanos hoc quidem judicii genere uti ab iis edoctos fuisse: aut ipsos ejusdem inventores una cum iis extitisse.

§. III.

Hujus igitur Judicii in antiquissima Germania vestigia si quæras; utique quædam licet rariora apparent. Spectare huc videtur VELLEIVS PATERCVLVS (a) quippe quo teste *Germani fictas Varo gratias agebant, quod lites Romana Iustitia finiret, & solita armis discerni Iure terminarentur.* Præterea & illud memorabile existit: quod Gallorum Druides aliquando delecti fuerint, aliquando successerint meritis, aliquando de principatu armis contenderint: uti refert J. CAESAR *de bello gallico L. VI.* Etenim si STRABONEM *L. VII.* audiamus; Germani & forma & moribus & victu adsimiles erant Gallorum, ita ut facile illud & de his capias. Confirmat hoc clarius POMPONIVS MELA, *L. III. de situ orbis,* qui illos jus in viribus habuisse testatur. Neque illud oblivioni involvendum existimem, illos etiam per pugnam de futuro bellorum eventu cognovisse, quod notavit TACITVS *de M. G. c. X.* insuper tradens: Crebras apud eos rixas raro conviciis, sæpius cæde & vulneribus transigi. *c. XXII.*

§. IV.

De mediis equidem Germaniæ temporibus (a) LEHMANNVS (b) testatur: Wer seine Unschuld mit

 Zeu-

(a) *Histor. Rom.* L. II. c. 18.

(a) quorum primordia a Trajani ætate derivat HACHENBERG *in Germ. media.*

(b) *In Chronico Spir.* L. II. c. 30.

Zeugen nicht erweisen können oder wollen, der hat noch diesen Weg vor sich gehabt, daß er gegen den Kläger durch einen öffentlichen Kampff seine Unschuld ausfündig machen können. Id quamvis omnino verum sit a Trajani tamen ætate usque ad ævum Caroli M. ob implicatos tunc bellis Germaniæ populos, Scriptorumve coævorum defectum, parum de modo formaque hujus Judicii constare potest, nisi quod in Dagoberti Francorum Regis legibus variæ de Campionibus Constitutiones inveniantur, quas huc trahere liceat, quæve videri possunt in Capitularibus Regum Francorum. (c) Frequentiora ejus rei vestigia, in legibus Caroli M. & successorum ejus deprehendas, quippe a quo ita in Capitularibus ejusdem sancitum est: (d) Ut *si aliquis alterius sacramentum falsum dicere voluerit, cum armis contendat;* itemque (e) *Si aliquis contendere voluerit in Iudicio aut in Campo aut ad Crucem licentiam habeat*, ut plures ejusmodi leges a Ludovico Pio sequentibusque Imperatoribus constitutas, quas inferius allegandi occasio dabitur, silentio nunc involvam. Illud tamen meminisse juvabit, illis imprimis temporibus frequenter duella religionis pro-

(c) quæ ex collectione Illustris STEPH. BALUZII nitidissimis typis Parisiis 1677. in fol. prodire. ubi vid. Tom. I. p. 134. 135. Tit. 16. & 17. p. 126. tit. 12. p. 132. tit. XV. p. 103. tit. XII. p. 117. tit. III. *Si majorem pecuniam furaverit duo campiones pugnent*

(d) Lib. III. capitul. XLVII.

(e) *in Append. Capit. Car. M.* App. Secund. cap. XXXIV. p. 797.

probandæ causa suscepta fuisse. Sic eidem Carolo M. referente illud ex TVRPINO, (f) ANTON. COCCIO SABELLICO, (g) Aigolardus Saracenorum in Hispania Rex offerebat, *ut Saraceni, Galliqne per partes dimicarent, quo eventus declaret, utra fides Deo esset gratior.* Iisdem temporibus Rolandus, Caroli ex Sorore Nepos, cum Ferracuto, Gigante Mahumetano, post proelium de fide disputans in acre certamen descendebat, quod pariter describit citatus antea TVRPINVS & recenset WOLFIVS; (h) quo forsan & referri potest singulare certamen, quod sub Henrico Aucupe anno 930. civis quidam Ratisbonensis cum Cracone infideli exercitus Hunnici præfecto iniit, illumque neci dedit. (i)

§. V.

Inquirenti nunc jam quibusnam potissimum casibus in Germania locum hæcce habuerit probatio, præter casus passim in Diss. jam allegatos id maxime singulare mihi visum est, ut etiam in publicis causis & ipsis imperii civilibus negotiis duellum adhibitum fuerit. Hujus rei exemplum (a) sub Ottone M. supra dedimus.

(f) *de gestis Caroli M.*

(g) *Ennead.* VIII. L. 8. edit. antiqu. fol. 58. 59.

(h) L. I. *memorab.* fol. 122. Mentionem ejusdem quoque fieri videbis in *Republ. German. Elzevir.* p. 205. 206.

(i) Vid. ZIEGLERVS im Schauplatze der Zeit p. 53.

(a) Vid. de eo pecul. libello HOTTMANNVS *in disp. de controversia successionis regia inter patruum & fratris præmortui filium.* ann. 1581. in 8. edit. & Opp. Tom. III. p. 146. recusa.

mus, (b) Imo ipse Imperator pugnæ aleam subire non dubitavit, cum enim Johannes XIII. P.M. ab eo deficeret, Legatos ad pontificem misit, illisque in mandatis dedit, ut juramenti præstandi vel duelli ineundi oblatione causam suam agerent, prout ex LVITPRANDO (c) refert BESOLDVS. (d) Eadem facilitate in duellis concedendis fuisse Ottonem II. Historiarum monumenta probant. Ita enim M. HENR. BVNTINGIVS *in Chronico Brunsuicensi* (e) de eo narrat; *Eum comitia Magdeburgi celebrasse, ibique a Waldone quodam, qui Ottoni in deliciis erat, Geronem Comitem ab Alsleben ad*

(b) Cap. I. §. VIII. Cui ob similitudinem adjungere liceat Edmundi & Canuti de Regno certamen, quod supra §. VII. hujus capitis tetigimus, & de quo præter ibi allegatos conf. CAMBDENVS *in Britania* (Londini 1595.) p. 268. Nec fortasse ingratum erit ex STVMPFII *Chronico Helvetiæ* fol. 178. adduxisse exemplum fratrum, uter regno nomen inderet, pugnantium, ita enim ille: Schwyterus der dritte hat mit den grössern Theil Schwedier besessen das Land Schwytz, und das nach ihm benennet Schwytz, und die Land leute Schwyter. Er hat einen Brüder, genennt Tschey, der wolt das Land nach ihm nennen, des kamen beyde Brüder zu einen Kampff; Schwyter lag ob, schlug seinen Bruder Tschey zu todt, deßhalb sein Nahm fürbrach, das geben nicht allein die alten Chronicken, sondern auch das uhralte Gemählde zu Schwytz Anzeignung.

(c) L. VI. c. 6.

(d) in *Sinopsi Histor.* c. XVIII. p. 318.

(e) *& Luneburgens.* p. 98. edit. quæ Magdeb. 1620. in fol. cum continuatione HENR. MEIBOMII prodiit.

ad Imperatorem delatum fuisse, qui ipsos duello jusserit congredi, ut inde justitia causæ cognosceretur. In eo certamine cecidisse ambos, nihilo tamen minus Imperatorem Geroni caput amputandum corpusque avibus cibum relinquendum curasse. Quamvis defuncti filia Adele ad pedes Cæsaris pervoluta sepulturam Parenti impetraverit, omnes autem possessiones suas Sacrario Magdeburgensi consecraverit. (*f*)

§. VI.

Nec minus singulare meretur observationem iisdem Ottonum temporibus frequentata de objecto laesæ pudicitiæ aut commissi adulterii crimine sese purgandi consuetudo, quæ Seculo jam VII. ut lex a Rothari, Longobardorum Rege introducta erat, argumento tit. LXXVI. L. II. LL. Longob. *Si quis alii de uxore suâ crimen injecerit, quod cum ea fornicasset, liceat ei, cui crimen mittitur, per campionem se purificare;* qualiter *Chuonradus, filius Eberhardi Comitis, qui cum quadam nepte Regis se concubuisse sibi imposuerat, a quodam Burchardo Saxonico monomachia victus fefellisse se patefecit,* inquit REGINO. (a) Tali etiam ratione Gunildam natione Anglam Henrici III. Imperatoris Conjugem, adulterii accusatam, perque nanum contra immanis staturæ hominem mirabiliter defensam ab Impe-

(f) Conf. IOH. CONR. DIETRICHIVS *in Imperatorum Germanicorum Familia Saxonica Historia Augustaa.* Gissæ Hassor. 1666. in 4. ubi p. 55 - 77. tam de hoc facto quam de integra præsenti materia operose tractat.

(a) *In Chronico.* L. II. ad annum 950. p. 449.

Imperatore vero nihilominus repudium passam Vestæ atrium ingressam memorat JOH. BROMTONE. (b) Ex eadem causa, quantum quidem conjectura assequi licet illa duella promanasse reor, quæ olim inter virum & uxorem singulari ritu instituisse moris fuit, qualis obiter mentionem injicit STVMPEIVS *in Chronico.* (c)

§. VII.

Atque hæc quæ hactenus adduximus, rariora fere sunt, & illustribus potissimum recepta; latius vero utique se extendebat in Germania media duellorum usus. Adeo ut fere in plurimis si non in omnibus contro-

tro-

(b) *In Histor. Anglic.* p. 933. Alias etiam in eodem priori casu haud infrequens erat per ignitos vomeres aut ferreas laminas sese purgandi ratio, cujus rei exemplum habes in Kunigunda Henrici II. conjuge de cujus tamen innocentia diversum sentiunt Viri eruditi vid. SCHVRTZFLEISCH in Pec. diss. & GVNDLING in Otiis.

(c) f. 250. Im Jahr des Herrn 1288. am Tag Januari geschah zu Bern an der Matten, da izo die grosse Kirchhoffmauer stadt, ein Kampff, zwischen einen Mann und ein Weib, das Weib lag ob und gewann den Kampff. Meminit illustris Thomasius in Dissertatione *de Constitutione Criminali Carolina.* MSSti cujusdam Codicis in Bibliotheca Guelpherbytana reperiendi, in quo mores duellici inter marem & feminam usitati, penna eleganter depicti exhibeantur. Præterea & nobis Codicem ejusmodi MSstum in Ducali Saxo Gothana Bibliotheca videre contigit, hinc consultum duximus curiosis Lectoribus schema primum ejusmodi conflictus conjugalis cum Excerptis eo pertinentibus ad finem Dissertationis appendicis loco exhibere.

etrovrsiis deficiente probatione alia locum inveniret; ipraecpue in iis, quae caput vitamque hominis respiciebant. Et quidem duplex ejus usus fuisse videtur, alius civilis, alius criminalis; ita ut criminalis iterum aliquando inculpationibus aliquando exculpationibus inserviret. Regulam generalem tradere quis putaret legem Thuringorum (a) *A duobus solidis usque ad maximam compositionem in furto & vulneribus campus judicat.* Simile quid L. Alemannorum (b) statutum erat, ut *si liber libero crimen aliquod mortale imposuerit, & ad Regem aut ad Ducem eum accusaverit, & inde probata res non est, nisi quod ipse dicit, liceat illi alio, cui crimen imposuit, cum tracta spatha, se idoneare contra illum alium.* Sed vero si historiarum monumenta consulamus, uti ex jam dictis clarum est, facile liquet has regulas nimis adhuc particulares existere, & casuum hic contentorum paucitatem judicium nostrum olim longe egressum fuisse.

§. VIII.

Equidem, ut esse solet, etiam hic varia fuit Gentium Germanicarum consuetudo, quod utique curatioribus hujus rei indagatoribus observandum venit. Sic Ripuaria lege usus non adeo multus extitisse videtur, cum ejus exercitium non nisi coram Rege frequentatum fuisse legatur. (a) Apud alios vero plura

I ejus-

(a) Tit. XVI. apud HEROLDUM p. 130.
(b) Tit. XLV. ap. eundem p. 70.
(a) vid. L. Ripuar. tit. XXXIV. apud HEROLD. p. 45. Tit. LXI. p. 53. Tit. LXIX. p. 55.

ejusdem succurrunt exempla; ita ut tuto credas, illa etiam inferioribus Judiciis Decisum commodasse; (b) quod antiquarum legum Decreta omnibus quidem modis, si diligenter inspiciantur, persuadent.

§. IX.

Sic enim L. Alemannorum cautum erat, ut mulier dotis suæ contradictori spatha tracta & pugna duorum æque ac per Sacramentum obsistere posset.(a) Imo apud eosdem hæreditates jure pugnæ explicatas fuisse testatur lex eorundem Alemannorum, quod GOLDASTVS (b) exhibet. Neque est quod hoc mireris, cum & superius tale quid jam fuerit commemorandum, & præterea Alemanni etiam in minoribus controversiis, ubi de agrorum terminis disceptabatur, illud usurparint. (c) Sic eodem modo Bajoariorum lege ad probandum, quod novi operis nunciatio facta fuisset, adhibitum pugnæ judicium legimus; quemadmodum & in probanda possessione usus ejusdem iis placuit. (e) Idem fecerunt Saxones, qui controversias de dominio terræ clanculum occupatæ campo dijudicari voluerunt.

(b) Nec obstat Sächs. Landr. L. II. tit. 2. verb. Um ein Urtel mag man niergend fechten denn vor dem Reich; cum ibidem non de quavis controversia sed de judicio ab inferiori judice lato sermo sit.

(a) Vid. L. Alem. tit. 57. p. 73.

(b) *Rer. Alem.* Tom. II. Cap. LV. p. 25.

(c) Vid. L. Alem. tit. 58. p. 81. cum quo paria habet L. Bojoar. c. XV. tit. 5. p. 108.

(d) vid. Cap. XV. tit. 6.

(e) vid. c. XXII. tit. 1.

runt. (f) Nec minus etiam in iis quæ ad procedendi modum in judiciis spectant, jus pugnæ alicubi placuit. Sic exceptionem rei judicatæ Bajoariorum lege (g) per pugnam defendi legas. Eodem modo mendacium testis pugna duorum repellebatur, (h) & appellatio campo erat defendenda, (i) æque ac nunc in judicio eam defendi necessum est.

§. X.

Quicquid autem hujus sit; major tamen duelli usus in purgandis vel detegendis criminibus apparet. Sic lege Bojoariorum (a) ille, qui, ac si contra Ducem suum *de morte ejus consiliatus fuisset*, insimulatus erat Dei judicio crimen semovere poterat, uti nec minus ille qui, quod incendio nocuisset, perhibebatur. (b) In furto res adeo consueta erat, ut etiam vaccæ furtum vel XII. Solid. tale quid mereretur; (c) imo ut aliis de omni furto hocce caperetur, uti SPECVLATOR SAXONICVS sufficiens autor existit. (d) Aequiparabatur etiam furto si quis servum alienum ad fugiendum

 per-

(f) L. Sax. tit. XV. p. 126.
(g) Tit. 95. p. 82.
(h) vid. L. Bojoar. Cap. 22. t. 2.
(i) Landr. L. II. art. 12. Schilt ein Sachs ein Urtheil, er muß darum fechten selb sieben seinen Genossen wider andere sieben.
(a) Cap. 2. Tit. I. p. 89.
(b) L. Bojoar. cap. 13. tit. 4. itemque L. Thuring. tit. 9. p. 129.
(c) L. Bojoar. c. 12.
(d) L. I. art 39. Landr. verb. oder mit Kämpffen sich zu erwehren. De furto messis conf. L. Bojoar. c. XV. tit. 6.

persuasisset, si L. Bojoariorum audiamus. (e) Homicidium, uti homicidium promereri videbatur, ita præcipue pugna dignum judicatum fuit. (f) Veneficium quoque mulieris contra maritum per campiones tollebatur. (g) De vulneratione, calumnia, aliisque ut taceamus.

§. IX.

Modum si quæras judicii nostri, quem Germani sequuti fuerint, ablegandus eris ad ea quæ superius dicta sunt, (a) quæque hic repetere supervacaneum judico. Quamvis enim adeo expeditum non sit, an ibidem recensitæ solennitatum circumstantiæ ubique obtinuerint locorum (quis enim omnium provinciarum consuetudines specialissimas cognitas haberet?) illud tamen extra dubium existere poterit, quædam adeo fuisse comparata, ut supposito fine judicii duellici ab eodem haud potuerint separari. De Germanis, quorum causa inprimis hoc scriptionis susceptum est, illud

---

(e) Cap. XV. tit. 7.

(f) L. Alem. tit. 90. p. 81. quod etiam de sequiorum temporum consuetudine SPECVLATOR SVEVICVS confirmat. Land-Recht. Cap. 115. cum quo conf. SPEC. SAXON. L. I. art. 64. Landr. Add. Ej. Landrechts Richtsteig. Cap. 32. Conf. 2. Feud. 27. de pac. ten. Pertinet etiam huc Imperatoris Henrici Constitutio, qua Vasallo si a pari, sive Convasallo, *quod dominum suum interfecerit, vel vulneravit, vel obsederit, vel cucurbitaverit accusaretur, ut per pugnam se defendat contra provocantem permittitur* V Feud. 2. *de caus. amitt. feud.*

(g) Vid. L. Thuring. tit. XV.

(a) Cap. I. §. 5.

illud adhuc est commemorandum: tempus antemeridianum fuisse ad pugnandum requisitum, ita ut contra illum, qui pomeridiano tempore provocaret, justa daretur exceptio. (b) Eodem modo consueta erat termini ex Septimanarum constitutio; nisi actor exceptionem termini nimis angusti expectare vellet. In personis eundem Statum desiderabant, neq; superior, ut cum inferioribus dignitate manus consereret, adigebatur. (c) Hinc & pugnaturus quatuor generationis suæ gradus indicare tenebatur. (d) Cæterum & hæc notabilis erat restrictio, quod agnatis usque ad quintum gradum pugnam inire prohiberetur. (e) Erant

I 3 præter

(b) Vid. Schwäb. Landr. Cap. vom Kämpffen. Edit. MEICHSNER. fol. 39. verb. Spricht ein Mann einen kämpfflichen an / nach mittem Tag / er wiederte das wol. Concordat Sächs. Landr. L. I. art. LXIII. & Weichb. art. XXXV. Idem obtinuit in Franconia, sic enim habet Codex MSCtus supra allegatus p. 162. Doch daß der Kampff geschehe zu rechter Tagzeit, als das Recht erkant, daß der vor Mittag angefangen werde.

(c) Testatur hoc *Specul. Saxon.* im Sächs. Landr. Ein yetlich Man mag sich Kampffs widern dem der würß geborn ist. Der aber baß geborn ist, den kan der würß geborn nicht vorlegen mit der bessern gebott ab er in anspricht. Conf. Weichb. Loc. cit. itemque Schwäbis. Landr. eod.

(d) Schwäb. Landr. Cap. der einen Genossen kämpfflich anspricht fol. XI. cum quo convenit *Jus Sax.* loc. cit.

(e) Vid. Schw. Landr. Cap. vom Kämpffen. fol. 39. Sächs. Landr. l. c. & inprimis Weichb. Recht. art. 35. verb. Kampffes mag sich auch ein Mann wegern, gegen sei-

præter hæc plura necessariæ apud Suevos & Saxones observationis, quæ huc transscribere nec vacat, nec juvat, cum a quolibet suis in locis evolvi mereantur.(f)

§. XII.

Hæc cum ita se habeant, facile est judicatu, quam frequens fuerit judicii duellici apud Germanos usus. Certe adeo hic placuit mos, ut ex Germanis nemo etiam Christiana fide recepta abolitionem ejus meditaretur nec injustitiæ illud inculparet. Imo quod mirere non solum Laici verum & Clerici, quorum tamen lateri gladius minus aptus videri posset, (a) eodem utebantur. Per multa hujus generis adduci possent exempla, brevitatis tamen gratia liceat ad eruditum ZIEGLERI (b) *de Juribus Majestatis* tractatum remittere, qui ex PETRI Abbatis Cluniacensis libro *de miraculis* insigne hujus rei exemplum de Gerardo Monacho &

---

ne Magen, ob er das gewert auf den Heiligen, daß sie also nahent freundt seind. (Schw. Landr. addit. daß sie zu der fünfften Sippe einander gefreindt sind) daß sie durch Recht der Magschafft willen nicht fechten sollen.

(f) Vid. Schwäb. Landr. fol. 39 -- 42. Sächs. Landr. L. I. art. 48. 49. L. II. art. 12. & Weichbild. art. LIII, & art. 81. ibique Gloss.

(a) Vnde æque ridiculum ac barbarum videtur votum *Alachis Tyranni, qui cum Zenonem Diaconum Ticinensem, Regis Cuniberti armis pugnantem, interfecisset, Cunibertum se occidisse putans voverat. se si victor evaderet, puteum Clericorum testiculis repleturum*, quod ex DIACONO *de gest. Longob.* observat ZIEGLERVS loc. mox cit.

(b) L. I. c. 33. §. 22. 22.

& ejus Præposito profert. Nec pœnitebit GONZALEZ TELLEZ (c) Commentarium ad Decretales evolvisse, qui ex ADREVVALDO Floriacensi, pugnæ clericalis meminit, ubi *post sacramenti fidem scutis ac baculis decertando* finis controversiæ impositus est. Regulariter alias Clericorum dissidia per pugnas campionum sopita fuisse LIGNANVS vult, (d) quod tamen postea cum omnis Clericis dimicatio interdiceretur abrogatum est. (e) E re scilicet sua magnopere futurum arbitrabantur Pontifices, si modum hunc probandi summi criminis insimulantes loco vulgaris probationem Canonicam in fora secularia introducerent. Quod ipsum ex Decretis ipsorum Corpori Juris Canonico insertis abunde liquet. (f) Et quidem prudenter admodum rem aggrediebantur, dum specioso uterentur argumento *quod spontanea confessione publicata delicta ipsorum regimini sint commissa, occulta vero Deo relinquenda.* (g) Ast aliam subfuisse causam supra Cap. I. §. XII. ostendimus. Variis itidem in ejusdem abrogatione incedebant gradibus, dum distinguebant inter Clericum qui alicui sponte duellum obtulerit, & illum qui obla-

(c) in L. V. Decretal. tit. 35. *de purg. vulg.* p. edit. Franc. 1690. in fol. 535. conf. ad Tit. XIV. de Cler. pugn. n. 8. p. 295.

(d) Cap IX, n. 2. per Lombard. *qualiter quis se defendit*, l. fin. *conf. Gloss. ad* Weichbilds. Art. 35.

(e) vid. tot. tit. X. *de Cleric. pugn. in duello* conf. c. ex multa. 9. § fin. *de voto & voti redempt.* & ibi. D. l.

(f) Vid Caus. 2. qu. 5. cap. VII. & c. 20. *seu alio quolibet examine*, cap. 22. *Monomachiam in lege non assumimus* &c.

(g) uti est in caus. 2, Qu. 5. c. 20.

oblatum susceperit, de quo est Canon Concilii Lateranensis III. sub Alexandro III. anno 1179. habiti. (h) Et initio quidem saltem cavebant *ne monomachia vel judicia peregrina in sacris locis vel cœmiteriis vel Episcoporum præsentia fierent*, uti sancitum est in Statutis Concilii Parisiensis de anno 1212. (i) Postea & Laicis ita infestum reddere conabantur, dum illis sepulturam ecclesiasticam denegarunt, quod statutum est in Concilio Toletano sub Sixto IV. anno 1473. (k) Maxime autem hic se memorandum fecit Gregoriorum nomen, quorum IX. (l) dum fulmen illud brutum in Speculum Saxonicum emitteret, articulos simul huc spectantes detestabiles reddere conabatur, quod etiam X. undecimusque comprobarunt. Donec tandem maximum huic rei pondus accederet; cum sub Pio IV. anno 1563. in famoso illo Tridentino Concilio (m) tum Principes duellum permittentes excommunicarentur, tum omnis duellaris dimicatio penitus tol-

---

(h) Quod vide in Tomis Conciliorum ex pretiosa collectione PH. LABBAEI Parisiis publicata Tom. I. col. 1651. in append. c. V. VI. vel apud IO. CABASSVTIVM in notitia ecclesiast. f. 417.

(i) Part. IV. Cap. XV. vid. Tom. Concil. XI. fol. 79.

(k) Canone 20. Concilior. Tom. XII. Col. 1460. d. e.

(l) Equidem in banno hoc Speculo Saxonico ad finem subjuncto, quotus Gregorius is fuerit haud apparet, fuisse tamen IX. probat GRYPHIANDER *de Weichb. Sax.* c. 47. n. 6.

(m) Sess. 25. cap. 19.

tolleretur, quod post Decreta Pontificum Julii II. Leonis X. Clementis VII. Gregori XIII. (n) aliorumque Concilium Avenionense sub Clemente VIII. sollicitius confirmavit. (o)

§. XIII.

De nostris temporibus ut cogitemus, necessum haud est, cum experientia doceamur, usum antiquati hujus probandi moris cum barbaris istis Seculis diu eviluisse. Illud tamen negligendum minime est, inter quarundam civitatum, in primis Imperialium privilegia hodienum vestigia hujus judicii reperiri. Ita ut vel ipsæ urbes loca campestria (Kampff-Plätze) constitutæ fuerint, vel civibus eorundem speciale de non evocando privilegium concessum sit, das Sie niemand kämpffen möge. Judicium Campionum Noricum propterea celebre est, (a) nec non privilegium Norimbergensibus a Friderico II. datum, (b) in quo cautum, ut *nemo aliquem civem loci illius duello impetere debeat in toto Romano Imperio.* Notanda imprimis de

 hoc

(n) in Bulla incipiente: *ad tollendum* edita anno 1582. nono Decembr.

(o) cap. LX. de duello Concil. Tom. XV. col. 1469.

(a) Ordnung des Kampff-Gerichts des Burggraffthums zu Nürnberg vide ap. VISCHERUM p. 218. seqq.

(b) quod extat apud LIMNAEUM L. VII. c. 35. n. 17. & WAGENSEILIUM *de civitate Noribergensi* p. m. 253.

hoc Judicio duellico est urbs Hala in Suevia, duellis Nobilium ibi institutis multum nobilitata. (c) Herbipolim in Franconia judicio hoc celebrem MSCtum operi adjectum docet. Onolsbacum eodem nomine insignem tradit MVNSTERVS. (d) Forte de Basilea idem dixeris. (e) Magno non minus numero privilegia contra duella prostant, exemplo civitatis Rotenburgo-Tuberanæ, Francofurtanæ, Wormatiensis, Fridbergensis, Tremoniensis, Ratisbonensis, quorum excerpta apud DATTIVM (f) videri possunt.

§. XIV.

Remansit præter hæcce in animis hominum Germanorum amor admodum intensus erga hoc judicium, adeo ut paucissimi vindicandæ injuriæ causa judicia, plurimi vero duellum capesserent. Evanuit equidem judicium duellicum cum fine Seculi XV, ita ut abrogationi obnoxium amplius esse non potuerit, id tamen probe notandum, quod adhuc anno 1450. in judicio Rothwilensi adjudicatum tradat GOLDASTVS. (a)

Imo

(c) Quid ibi moris fuerit vide aqud DOEPLERVM *in Theatro pœnarum* p. 112. seqq. SCHOTTELIVM *de Sing. Germ. Jur.* p. 524. seqq. conf. LIMNAEVS L. VII. c. 24. & *in Addit.* p. m. 209. 210.

(d) *Cosmograph.* L. III. c. 305. p. 820. 821.

(e) Anno 1428. wurde in Basel ein Kampff zwischen einem Baselschen Ritter und einem Spanier gehalten, wovon siehe die Baßler Cronicke durch Christ. Wurstisen, Basel 1580. fol. 247.

(f) *de pace publ.* Cap. I. p. 4. 5.

(a) Tom. I. Reichssatzungen p. 315.

Imo magis memorabile est, quod SCHOTTELIUS (b) de Julio, Duce Brunsvico Luneburgensi refert, eum in privilegio quodam Henricopolitano de anno 1579. concessisse, ut in necessariis causis ibidem loca ad pugnandum apta congressuris constituerentur. Hodie vix provinciam Principum Christianorum invenias, a qua non omnis monomachia severis pœnis sit sublata; quapropter suo jam ævo laudabile Matthias Imperator Edictum condidit, quod anno 1617. in arce Pragensi publicari fecit, (d) Ferdinandus item III. anno 1651. de eadem causa tulit, quod a Divo Leopoldo anno 1667. renovatum est. (d) Merentur his addi, quæ in Saxonia prohibendorum duellorum causa magno numero evulgata sunt, (e) nec non quæ Ducum Brandenburgensium & Brunsuicensium aliorumque de illis abrogandis extiterit cura. (f)

(b) 546.

(c) cujus tenorem vide in Reinkings Bibl. Polic. p. 665.

(d) quo & pertinet die Kayserl. Resolution über des Reichs Guttachten wegen der Duellen Anno 1668.

(e) Quale est Chur-Fürstl. Sächsis. Mandat wegen des unchristlichen Ausforderns Balgens und dessen Bestraffung den 30. Iun. 1650. & *Edict. Elect.* 19. Iulii 1665. 20. Sept. 1668. & 5. Oct. 1470. Gothaische Landes-Ordnung P. II. c. 4. tit. 8. p. 237.

(f) Spectat huc Chur-Fürstl. Brandenburgis. Edictum wieder die Duella von 17. Sept. 1652. und 6. Aug. 1688. Hertzog Augusti zu Braunschweig und Lüneburg Edict wegen des Ausforderns, Rauffens, Balgens und Kugelwechselns sub dat. d. 29. Dec. 1646.

hoc Judicio duellico est urbs Hala in Suevia, duellis Nobilium ibi institutis multum nobilitata. (c) Herbipolim in Franconia judicio hoc celebrem MSCtum operi adjectum docet. Onolsbacum eodem nomine insignem tradit MVNSTERVS. (d) Forte de Basilea idem dixeris. (e) Magno non minus numero privilegia contra duella prostant, exemplo civitatis Rotenburgo-Tuberanæ, Francofurtanæ, Wormatiensis, Fridbergensis, Tremoniensis, Ratisbonensis, quorum excerpta apud DATTIVM (f) videri possunt.

§. XIV.

Remansit præter hæcce in animis hominum Germanorum amor admodum intensus erga hoc judicium, adeo ut paucissimi vindicandæ injuriæ causa judicia, plurimi vero duellum capesserent. Evanuit equidem judicium duellicum cum fine Seculi XV, ita ut abrogationi obnoxium amplius esse non potuerit, id tamen probe notandum, quod adhuc anno 1450. in judicio Rothwilensi adjudicatum tradat GOLDASTVS. (a) Imo

---

(c) Quid ibi moris fuerit vide aqud DOEPLERVM *in Theatro pœnarum* p. 112. seqq. SCHOTTELIVM *de Sing. Germ. Jur.* p. 524. seqq. conf. LIMNAEVS L. VII. c. 24. & *in Addit.* p. m. 209. 210.

(d) *Cosmograph.* L. III. c. 305. p. 820. 821.

(e) Anno 1428. wurde in Basel ein Kampff zwischen einem Baselschen Ritter und einem Spanier gehalten siehe die Baßler Cronicke durch Christ. Wu 1580. fol. 247.

(f) *de pace publ.* Cap. I. p. 4. 5.

(a) Tom. I. Reichssatzungen

Imo magis memora[illegible]
de Julio, Duce Brunsvic[illegible]
privilegio quodam He[illegible]
concessisse, ut in necess[illegible]
gnandum apta congressu[illegible]
vix provinciam Principum [illegible]
a qua non omnis monomachia [illegible]
lata; quapropter suo jam ævo [illegible]
perator Edictum condidit, quod [illegible]
gensi publicari fecit, (d) Ferdinand[illegible]
1651. de eadem causa tulit, quod a Divo [illegible]
1667. renovatum est. (d) Merentur his [illegible]
xonia prohibendorum duellorum causa [illegible]
mero evulgata sunt, (e) nec non quæ Ducum [illegible]
denburgensium & Brunsuicensium aliorumque de illis
abrogandis exciterit cura. (f)

K 2 [illegible]

(b) 546.

(c) cujus tenorem vide in Reinkings Bibl. Polit. p. [illegible]

(d) quo & pertinet die Kayserl. Resolution über des Reichs Guttachten wegen der Duellen Anno 1668.

(e) Quale est Chur-Fürstl. Sächsis. Mandat wegen des un-christlichen Ausforderns Balgens und dessen Bestraffung den 30. Iun. 1650. & Edict. Elect. 19. Iulii 1665. 20. Sept. 1662. & 5. Oct. 1470. Gothaische Landes-Ordnung p. [illegible]

[illegible] Chur-Fürstl. [illegible] 1652 [illegible]

XV.

Ex hisce igitur, quæ hactenus tribus capitibus perspicue, ut opinor, proposita sunt, satis apparebit, tum quid de judicio de quo sermo fuit, duellico sit habendum, tum qui apud Exteros æque ac Germanus mores circa illud fuerint. Judicium jam aliorum subibit judicium nostrum, idque merito ac lubenter si modo non iniquum existat. Iniquum vero non est dissentire, iniquum non est suo abundare sensu. Nobis ut spero iniqua tractationis nota inuri non poterit, æquos itaque nobis spondemus judices. Valeant, qui strictam majorum dictis in liberalium studiis obœdientiam prætendunt, & omnia ad veteris præjudicii amussim comparata velint. Liberior nobis mens est, quo liberiorem hic actus judicandi facultatem nobis concessit. Nihil itaque nunc restat, nisi ut levem hunc laborem antiquitatibus inprimis Germanicis egregiam operam impendentibus denuo commendemus, atque eorum in indagendis prolixius hoc atque aliis ritibus auxilia imploremus.

MANTISSA.

EXhibet Curioso Lectori Excerptum, quod Cap. III. §. VI. nota c. communicandum promisimus. Continet scilicet liber ille MSCtus Ordinationes varias politicas & judiciales Episcoporum Herbipolitanorum, Godofredi & Johannis, Franconiæ Ducum, Seculo XV. latas, uti MSCtum sub fine habet: Geschen und mit unserm uffgedruckten Insigel versigelt am Freytag vor Sant Dionisien Tag nach Christi Gepurt Vierzehen hundert und sieben und viertzigsten Jahre.

P. 151. leges Judicii duellici exhibentur, sub titulo: Das Kampffgericht am Zentgericht. Wan mein gnediger Herr zu Kampff-Gericht sitzet, so soll er sitzen an dem Hoff Osten nach darinn er yetzund sitzet. &c. Magis huc spectant, quæ p. 162. sub titulo: Bitzinge habentur: Item der den Bitzinck thun wille der soll die obgenannten drey Tag vor Gericht stien, und wartende seyn ob im yemantz den Bitzing weren und im die Finger abstossen wolle.

Item Welchen die Finger abgestossen würden der soll zu stund an mit gleycher Wer und Woth nach Erkentnus des Rechten mit dem Abstosser kempffen, und soll von beyden Teiln den Rechten Sicherheyt geschehen, daß dem Kampff nachkummen werd nach Erkenntnüß des Rechten.

Item Ob ein Frau einem Man die Finger abstiesse, und es zu dem Kampff in obberürter maßen kummen solt, soll es in solcher maß gehalten werden.

Item Mit solchen Unterscheid das man dem Man mitten in Kreyß ein Gruben mache, die dreyer Schue weytt sey im ringumb und als dief das sy im biß an den Nabel get, darin soll er sten und daraus kempffen gegen der Frauen, und soll ein Wer haben, nemlich einen Stecken forderlich zweyer Mans Daumen dick und einer Ellen lanck der sollen er drey haben ye einem nach dem andern durch seinen Grießwarten.

Item Die Frau soll haben einen Heßlen Stecken von einer Sumer Leyter ein was alt, und soll auch sein einer Elen langk, an und vor der Hant gleich des Mans Stecken langck und vorn daran sol gepunden seyn eine Wacke von einem Stayn der eines Pfunds schwer sey, und solle zusammen umb wunden seyn in einem Stanchen mit einem Schweynen oder Roßen Remen in Kolben weyß und der sol sy auch drey haben, und ie einen nach dem andern gepranchen durch ihren Grießwarten.

Item Wan der Mann nach der Frauen schlecht, und mit dem Schlage mit seyner Hand oder Arm die Erden rührt, so hat er ein Stangen verlohren, das ist einmal die Sicherheit verlohren, tudt er das zum andern mahl so hat er aber ein Stangen verlohren, die ander Sicherheytt und thut er das zum dritten mahl so hat er gantz verlorn den Kampff das die Frau über in mag lassen richten zum Tode ob sy wil oder mit iren Willen lassen dedingen, und darnach mit der Herrschafft und dem Gericht, und der Tod ist enthaupten.

Item Desgleichen were es daß die Frau nach

dem

dem Man schluge, so er seyn Sicherung verfiel in obgerürter maße, thut sy das einmahl so hat sy auch ein Stangen verlohren, der Sicherheit thut sy das zum andern mahl so hat sy aber einmal ein Stangen verlohren, dut sy das zu dem drittenmal so hat sy den Kampff gantz verlohren, so mag als dan der Man auch über die Frau zum Tode lassen richten nach Erkentnuß des Rechten, ob er wil oder mit seinem Willen lassen dedingen, und darnach mit der Herrschafft und dem Gericht, der Frauen Tod ist lebendig begraben.

Item Der Frauen Kreyß darinnen sy seyn soll, soll seyn zehen Schue langck zu Ring umb von des Mans Gruben darin er ist.

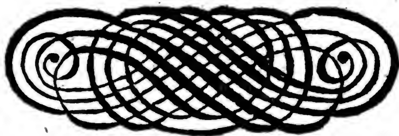
Ne vacua maneret pagina, exemplar literarum diffidatoriarum, quales supra Cap. I. §. 2. exhibuimus, subjungere placuit:

Hochgeborner Fürste und Herre, Her Wilhelm, Hertzoge zu Sachsen, Landgrave in Doringen und Marggrave zu Myssen. Ich Thyme von Hermansgrüne undt ich Eberhart von Uttenhoffe, und ich Levin Slegler lassen uwer Gnaden wissen, daß wir von wegen des Irluchten, Hochgebornen Fürsten undt Hern, Hern Friederichs Hertzogen zu Sachsen, Lantgraven in Doringen undt Marggrafen zu Meyssen) unsers gnedigen lieben Herrn uwer

Veyndt

Veyndt und aller uwer Helffer sein wollen, undt zeyhen uns des in des obgenanten Fürsten Fride und Unfride, undt wollen des unser Ere mit allen unsern Helffern kegen uwer Gnaden, undt den uwern wol bewaret haben. Gegeben unter meines Thymen von Hermansgrüne Insigel, des wir ander mit gebrauchen.

Wisset Hochgeborner Forste, Herr Hertzog Wilhelm, Hertzog zu Sachsen, Landgraue in Doringen undt Marggraue zu Myssen, das wir Gunther Graue undt Here zu Manßfeld Fynt sind Ern Apelß Vitzthumß zu Thamrod, wer es nu, das ir an synen Gütern, wo dy gelegen weren, adder Namen hetten, ichteß zu vor teydinge hettet, und wir uch darane in einicherleye Schaden tetin, adder thun lissen, wu sich der Schade machte worde; adder zuqweme, dorzu wollyn wir uch von detwegen nicht antworten, und wollen deß unse Ere alzo niet allin den, dy uns datzu behülfin sind, adder werden, an uch bewart wollin haben. Gegeben am Fritage an der heilegen dreyer Könige Tage, der mynern Zal in den selben und viertzigsten Jare versigelt mit unsern Ingesigel.

oblatum ſuſceperit, de quo eſt Canon Concilii Lateranenſis III. ſub Alexandro III. anno 1179. habiti. (h) Et initio quidem ſaltem cavebant *ne monomachiæ vel judicia peregrina in ſacris locis vel cœmiteriis vel Epiſcoporum præſentia fierent*, uti ſancitum eſt in Statutis Concilii Pariſienſis de anno 1212. (i) Poſtea & Laicis ita infeſtum reddere conabantur, dum illis ſepulturam eccleſiaſticam denegarunt, quod ſtatutum eſt in Concilio Toletano ſub Sixto IV. anno 1473. (k) Maxime autem hic ſe memorandum fecit Gregoriorum nomen, quorum IX. (l) dum fulmen illud brutum in Speculum Saxonicum emitteret, articulos ſimul huc ſpectantes deteſtabiles reddere conabatur, quod etiam X. undecimusque comprobarunt. Donec tandem maximum huic rei pondus accederet; cum ſub Pio IV. anno 1563. in famoſo illo Tridentino Concilio (m) tum Principes duellum permittentes ex communicarentur, tum omnis duellaris dimicatio penitus tol-

---

(h) Quod vide in Tomis Conciliorum ex pretioſa collectione PH. LABBAEI Pariſiis publicata Tom. I. col. 1652. in append. c. V. VI. vel apud IO. CABASSVTIVM in notitia eccleſiaſt. f. 417.

(i) Part. IV. Cap. XV. vid. Tom. Concil. XI. fol. 79.

(k) Canone 20. Concilior. Tom. XII. Col. 1460. d. c.

(l) Equidem in banno hoc Speculo Saxonico ad finem ſubjuncto, quotus Gregorius is fuerit haud apparet, fuiſſe tamen IX. probat GRYPHIANDER *de Weichb. Sax.* c. 47. n. 6.

(m) Seſſ. 25. cap. 19.

tolleretur, quod post Decreta Pontificum Julii II. Leonis X. Clementis VII. Gregori XIII. (n) aliorumque Concilium Avenionense sub Clemente VIII. sollicitius confirmavit. (o)

§. XIII.

De nostris temporibus ut cogitemus, necessum haud est, cum experientia doceamur, usum antiquati hujus probandi moris cum barbaris istis Seculis diu eviluisse. Illud tamen negligendum minime est, inter quarundam civitatum, in primis Imperialium privilegia hodienum vestigia hujus judicii reperiri. Ita ut vel ipsæ urbes loca campestria (Kampff-Plätze) constitutæ fuerint, vel civibus eorundem speciale de non evocando privilegium concessum sit, das Sie niemand kämpffen möge. Judicium Campionum Noricum propterea celebre est, (a) nec non privilegium Norimbergensibus a Friderico II. datum, (b) in quo cautum, ut *nemo aliquem civem loci illius duello impetere debeat in toto Romano Imperio.* Notanda imprimis de

 hoc

(n) in Bulla incipiente: *ad tollendum* edita anno 1582. nono Decembr.

(o) cap. LX. de duello Concil. Tom. XV. col. 1469.

(a) Ordnung des Kampff-Gerichts des Burggraffthums zu Nürnberg vide ap. VISCHERUM p. 218. seqq.

(b) quod extat apud LIMNAEUM L. VII. c. 35. n. 17. & WAGENSEILIUM *de civitate Noribergensi* p. m. 253.

hoc Judicio duellico est urbs Hala in Suevia, duellis Nobilium ibi institutis multum nobilitata. (c) Herbipolim in Franconia judicio hoc celebrem MSCtum operi adjectum docet. Onolsbacum eodem nomine insignem tradit MUNSTERUS. (d) Forte de Basilea idem dixeris. (e) Magno non minus numero privilegia contra duella prostant, exemplo civitatis Rotenburgo-Tuberanæ, Francofurtanæ, Wormatiensis, Fridbergensis, Tremoniensis, Ratisbonensis, quorum excerpta apud DATTIUM (f) videri possunt.

§. XIV.

Remansit præter hæcce in animis hominum Germanorum amor admodum intensus erga hoc judicium, adeo ut paucissimi vindicandæ injuriæ causa judicia, plurimi vero duellum capesserent. Evanuit equidem judicium duellicum cum fine Seculi XV, ita ut abrogationi obnoxium amplius esse non potuerit, id tamen probe notandum, quod adhuc anno 1450. in judicio Rothwilensi adjudicatum tradat GOLDASTUS. (a) Imo

(c) Quid ibi moris fuerit vide apud DOEPLERUM *in Theatro pœnarum* p. 112. seqq. SCHOTTELIUM *de Sing. Germ. Jur.* p. 524. seqq. conf. LIMNAEUS L. VII. c. 24. & *in Addit.* p. m. 209. 210.

(d) *Cosmograph.* L. III. c. 305. p. 820. 821.

(e) Anno 1428. wurde in Basel ein Kampff zwischen einem Baselschen Ritter und einem Spanier gehalten, wovon siehe die Baßler Cronicke durch Christ. Wurstisen. Basel 1580. fol. 247.

(f) *de pace publ.* Cap. I. p. 4. 5.

(a) Tom. I. Reichssatzungen p. 315.

Imo magis memorabile eſt, quod SCHOTTELIUS (b) de Julio, Duce Brunſvico Luneburgenſi refert, eum in privilegio quodam Henricopolitano de anno 1579. conceſſiſſe, ut in neceſſariis cauſis ibidem loca ad pugnandum apta congreſſuris conſtituerentur. Hodie vix provinciam Principum Chriſtianorum invenias, a qua non omnis monomachia ſeveris pœnis ſit ſublata; quapropter ſuo jam ævo laudabile Matthias Imperator Edictum condidit, quod anno 1617. in arce Pragenſi publicari fecit, (d) Ferdinandus item III. anno 1651. de eadem cauſa tulit, quod a Divo Leopoldo anno 1667. renovatum eſt. (d) Merentur his addi, quæ in Saxonia prohibendorum duellorum cauſa magno numero evulgata ſunt, (e) nec non quæ Ducum Brandenburgenſium & Brunſuicenſium aliorumque de illis abrogandis exſtiterit cura. (f)

(b) 546.

(c) cujus tenorem vide in Reinkings Bibl. Polic. p. 665.

(d) quo & pertinet die Kayserl. Resolution über des Reichs Guttachten wegen der Duellen Anno 1668.

(e) Quale eſt Chur-Fürſtl. Sächſiſ. Mandat wegen des unchriſtlichen Ausforderns Balgens und deſſen Beſtraffung den 30. Iun. 1650. & *Edict. Elect.* 19. Iulii 1665. 20. Sept. 1668. & 5. Oct. 1470. Gothaiſche Landes-Ordnung P. II. c. 4. tit. 8. p. 237.

(f) Spectat huc Chur-Fürſtl. Brandenburgiſ. Edictum wieder die Duella von 17. Sept. 1652. und 6. Aug. 1688. Hertzog Auguſti zu Braunſchweig und Lüneburg Edict wegen des Ausforderns, Rauffens, Balgens und Kugelwechſelns ſub dat. d. 29. Dec. 1646.

XV.

Ex hisce igitur, quæ hactenus tribus capitibus perſpicue, ut opinor, propoſita ſunt, ſatis apparebit, tum quid de judicio de quo ſermo fuit, duellico ſit habendum, tum qui apud Exteros æquæ ac Germanus mores circa illud fuerint. Judicium jam aliorum ſubibit judicium noſtrum, idque merito ac lubenter ſi modo non iniquum exiſtat. Iniquum vero non eſt diſſentire, iniquum non eſt ſuo abundare ſenſu. Nobis ut ſpero iniqua tractationis nota inuri non poterit, æquos itaque nobis ſpondemus judices. Valeant, qui ſtrictam majorum dictis in liberalium ſtudiis obœdientiam prætendunt, & omnia ad veteris præjudicii amuſſim comparata velint. Liberior nobis mens eſt, quo liberiorem hic actus judicandi facultatem nobis conceſſit. Nihil itaque nunc reſtat, niſi ut levem hunc laborem antiquitatibus inprimis Germanicis egregiam operam impendentibus denuo commendemus, atque eorum in indagendis prolixius hoc atque aliis ritibus auxilia imploremus.

MANTISSA.

EXhibet Curioso Lectori Excerptum, quod Cap. III. §. VI. nota c. communicandum promisimus. Continet scilicet liber ille MSCtus Ordinationes varias politicas & judiciales Episcoporum Herbipolitanorum, Godofredi & Johannis, Franconiæ Ducum, Seculo XV. latas, uti MSCtum sub fine habet: Geschen und mit unserm uffgedruckten Insigel versigelt am Freytag vor Sant Dionisien Tag nach Christi Gepurt Vierzehen hundert und sieben und viertzigsten Jahre.

P. 151. leges Judicii duellici exhibentur, sub titulo: Das Kampffgericht am Zentgericht. Wan mein gnediger Herr zu Kampff-Gericht sitzet, so soll er sitzen an dem Hoff Osten nach darinn er yetzund sitzet. &c. Magis huc spectant, quæ p. 162. sub titulo: Bitzinge habentur: Item der den Bitzinck thun wille der soll die obgenannten drey Tag vor Gericht sten, und wartende seyn ob im yemantz den Bitzing weren und im die Finger abstossen wolle.

Item Welchen die Finger abgestossen würden der soll zu stund an mit gleycher Wer und Woth nach Erkentnus des Rechten mit dem Abstosser kempffen, und soll von beyden Teiln den Rechten Sicherheyt geschehen, daß dem Kampff nachkummen werd nach Erkenntnüß des Rechten.

Item Ob ein Frau einem Man die Finger abstiesse, und es zu dem Kampff in obberürter maßen kummen solt, soll es in solcher maß gehalten werden.

Item Mit solchen Unterscheid das man dem Man mitten in Kreyß ein Gruben mache, die dreyer Schue weytt sey im ringumb und als dief das sy im biß an den Nabel get, darin soll er sten und daraus kempffen gegen der Frauen, und soll ein Wer haben, nemlich einen Stecken forderlich zweyer Mans Daumen dick und einer Ellen lanck der sollen er drey haben ye einem nach dem andern durch seinen Grießwarten.

Item Die Frau soll haben einen Heßlen Stecken von einer Sumer Leyter ein was alt, und soll auch sein einer Elen langk, an und vor der Hant gleich des Mans Stecken langck und vorn daran sol gepunden seyn eine Wacke von einem Stayn der eines Pfunds schwer sey, und solle zusammen umb wunden seyn in einem Stanchen mit einem Schweynen oder Roßen Remen in Kolben weyß und der sol sy auch drey haben, und ie einen nach dem andern geprauchen durch ihren Grießwarten.

Item Wan der Mann nach der Frauen schlecht, und mit dem Schlage mit seyner Hand oder Arm die Erden rührt, so hat er ein Stangen verlohren, das ist einmal die Sicherheit verlohren, tudt er das zum andern mahl so hat er aber ein Stangen verlohren, die ander Sicherheytt und thut er das zum dritten mahl so hat er gantz verlorn den Kampff das die Frau über in mag lassen richten zum Tode ob sy wil oder mit iren Willen lassen dedingen, und darnach mit der Herrschafft und dem Gericht, und der Tod ist enthaupten.

Item Desgleichen were es daß die Frau nach dem

dem Man schluge, so er seyn Sicherung verfiel in obgerürter maße, thut sy das einmahl so hat sy auch ein Stangen verlohren, der Sicherheit thut sy das zum andern mahl so hat sy aber einmal ein Stangen verlohren, dut sy das zu dem drittenmal so hat sy den Kampff gantz verlohren, so mag als dan der Man auch über die Frau zum Tode lassen richten nach Erkentnuß des Rechten, ob er wil oder mit seinem Willen lassen dedingen, und darnach mit der Herrschafft und dem Gericht, der Frauen Tod ist lebendig begraben.

Item Der Frauen Kreyß darinnen sy seyn soll, soll seyn zehen Schuc langck zu Ring umb von des Mans Gruben darin er ist.

Ne vacua maneret pagina, exemplar literarum diffidatoriarum, quales supra Cap. I. §. 2. exhibuimus, subjungere placuit:

Hochgeborner Furste und Herre, Her Wilhelm, Hertzoge zu Sachsen, Landgrave in Doringen und Marggrave zu Myssen. Ich Thyme von Hermansgrüne undt ich Eberhart von Uttenhoffe, und ich Levin Slegler lassen uwer Gnaden wissen, daß wir von wegen des Irluchten, Hochgebornen Fürsten undt Hern, Hern Friederichs Hertzogen zu Sachsen, Lantgraven in Doringen undt Marggrafen zu Meyssen, unsers gnedigen lieben Herrn uwer

Veyndt

Veyndt und aller uwer Helffer sein wollen, undt zeyhen uns des in des obgenanten Fürsten Fride und Unfride, undt wollen des unser Ere mit allen unsern Helffern kegen uwer Gnaden, undt den uwern wol bewaret haben. Gegeben unter meines Thymen von Hermansgrüne Insigel, des wir ander mit gebrauchen.

Wisset Hochgeborner Forste, Herr Hertzog Wilhelm, Hertzog zu Sachsen, Landgraue in Doringen undt Marggraue zu Myssen, das wir Gunther Graue undt Here zu Manßfeld Fynt sind Ern Apelß Vitzthumß zu Thamrod, wer es nu, das ir an synen Gütern, wo dy gelegen weren, adder Namen hetten, ichtetz zuvor teydinge hettet, und wir uch darane in einicherleye Schaden tetin, adder thun lissen, wu sich der Schade machte worde; adder zuqweme, dorzu wollyn wir uch von detwegen nicht antworten, und wollen deß unse Ere alzo met allin den, dy uns datzu behülfin sind, adder werden, an uch bewart wollin haben. Gegeben am Fritage an der heilegen dreyer Könige Tage, der mynern Zal in den selben und viertzigsten Jare versigelt mit unsern Ingesigel.

